

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra ruského jazyka a literatury

Hrady a zámky regionu Rychnov nad Kněžnou

Bakalářská práce

Autor: Radka Ludvíková

Studijní program: B7310 Filologie

Studijní obor: Cizí jazyky pro cestovní ruch - německý jazyk
Cizí jazyky pro cestovní ruch - ruský jazyk

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Krménčíková

Oponent práce: prof. PhDr. Oldřich Richterek, CSc.

Zadání bakalářské práce

Autor: Radka Ludvíková

Studium: P17P0760

Studijní program: B7310 Filologie

Studijní obor: Cizí jazyky pro cestovní ruch - německý jazyk, Cizí jazyky pro cestovní ruch - ruský jazyk

Název bakalářské práce: **Hrady a zámky regionu Rychnov nad Kněžnou**

Název bakalářské práce AJ: Castles and Chateaux of Rychnov Region

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce je zaměřena na uměleckohistorický vývoj a popis vybraných profánních architektonických památek. Její součástí bude obrazová příloha.

BRYCH, Vladimír. České hrady, zámky a tvrze. Praha: Ottovo nakladatelství, 2006. ISBN 80-7360-406-x. DURDÍK, Tomáš. Ilustrovaná encyklopedie českých hradů. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-62-1. IMLAUF, Lubomír. Rychnov nad Kněžnou 1258-2008: 750 let od první písemné zmínky. Nové Město nad Metují: Pro Kulturu Rychnov nad Kněžnou s.r.o. vydal Fotoateliér Imlauf, 2008. ISBN 978-80-903514-6-2. NOVÁKOVÁ, Marcela a Klára NOVÁKOVÁ. Hrady a zámky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha: Olympia, 2005. Navštivte--. ISBN isbn80-7033-874-1. VLČEK, Pavel. Ilustrovaná encyklopedie českých zámků. Praha: Libri, 1999. ISBN isbn80-85983-61-3. VLČEK, Pavel. Encyklopedie českých zámků. 5. vyd. Praha: Libri, 2006. ISBN isbn80-7277-302-x.

Garantující pracoviště: Katedra ruského jazyka a literatury,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Krmenčíková

Oponent: prof. PhDr. Oldřich Richterek, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 11.2.2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

.....

Podpis

Poděkování

Touto cestou bych velmi ráda poděkovala paní Mgr. Markétě Krmenčíkové, která mi po celou dobu poskytovala konzultace k bakalářské práci, za její velmi cenné rady a obrovskou psychickou podporu. Dále mé poděkování patří příteli, který se mnou velmi ochotně navštívil všechna místa, která se stala předmětem práce, a to za účelem pořízení fotografií.

Anotace

LUDVÍKOVÁ, Radka. *Hrady a zámky regionu Rychnov nad Kněžnou*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020. 52 s. Bakalářská práce.

Cílem bakalářské práce je seznámení s vybranými profánními architektonickými památkami. Svým zaměřením se práce soustřeďuje především na popis historického vývoje daných objektů, a to prostřednictvím zmínění významných majitelů a uvedení podstatných stavebních zásahů. Zhodnocuje také současnou situaci, při níž informuje o variantách prohlídek či pořádaných akcí.

Klíčová slova: hrad, zámek, historický vývoj, současnost

Annotation

LUDVÍKOVÁ, Radka. *Castles and Chateaux of Rychnov Region*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2020. 52 pp. Bachelor Degree Thesis.

The aim of the Bachelor Degree Thesis is to acquaint you with selected profane architectural monuments. The focus of the work is mainly on the description of the historical development of the buildings through the mention of important owners and the introduction of significant construction interventions. The current situation is also assessed by informing about the variants of tours or events.

Keywords: castle, chateau, historical development, the present

Obsah

Úvod	7
1 Častolovice	8
1.1 Tvrz	8
1.2 Zámek	9
1.2.1 Současné využití	10
2 Doudleby nad Orlicí	12
2.1 Zámek	12
2.1.1 Současné využití	13
3 Kostelec nad Orlicí	15
3.1 Starý zámek	15
3.2 Nový zámek	17
3.2.1 Současné využití	18
4 Opočno	20
4.1 Hrad	20
4.2 Zámek	21
4.2.1 Současné využití	23
5 Potštejn	25
5.1 Hrad	25
5.1.1 Současné využití	28
5.2 Zámek	29
5.2.1 Současné využití	30
6 Rychnov nad Kněžnou	33
6.1 Hrad	33
6.2 Starý zámek	34
6.3 Nový zámek	36
6.3.1 Současné využití	38
Závěr	39
Zdroje	40
Tištěné	40
Netištěné	40
Elektronické	40
Přílohy	I

Úvod

Bakalářská práce se zabývá popisem hradů a zámku v regionu Rychnov nad Kněžnou z různých aspektů. Zaměřuje se především na šlechtické rody a jejich příslušníky, kteří drželi dané objekty ve svém vlastnictví, a dále na historický vývoj staveb z hlediska uměleckých slohů. Svoji pozornost zaměřuje jak na objekty existující v současnosti, tak i na ty, které jim předcházely, a tudíž se do dnešních dnů nedochovaly.

Obsah práce se řadí podle konkrétního místa (města či obce), kde se historická stavba nachází. Charakteristika dané lokality v sobě zahrnuje popis geografické polohy či jiných zeměpisných údajů, zmínku o dalších významných pamětihodnostech i tamních slavných osobnostech. Následně se práce zaměřuje již na samotné profánní stavby, které se staly předmětem výzkumu. Pozornost se soustřeďuje především na okolnosti vzniku těchto objektů, na provedené stavební činnosti, díky kterým se postupně měnil jejich vzhled, zmínění konkrétních majitelů a jejich zásahů do architektonického vývoje.

Na závěr práce hodnotí současné využití hradu a jednotlivých zámků. Zmiňuje všechny možnosti prohlídek, které si návštěvníci mohou zvolit. Následně popisuje další veřejně přístupná místa v areálech objektů, jako například parky či zahrady. Jako poslední uvádí přehled kulturních či jinak zaměřených akcí, které se buď konaly v minulých letech, nebo se nacházejí na programu těch plánovaných.

1 Častolovice

Období vzniku Častolovic lze přepokládat ve 13. století. První oficiální písemná zmínka o této obci se zasazuje do doby, kdy zde pobýval rod Půtvců. Tato zpráva potvrzuje povýšení Častolovic ze vsi na městečko. V minulosti se především proslavily vařením piva, které zde zaujímalu velkou tradici. Během 60. let 20. století ztratily status městečka¹ a až v roce 2006 se rozhodlo o povýšení obce na městys.²

Městys se nachází přibližně 30 km východním směrem od Hradce Králové. Spadá pod správní obvod Kostelec nad Orlicí. V současné době zde žije přibližně 1600 obyvatel. Území se rozprostírá na ploše o 562 ha.³

Kromě velice významného zámku sem přivádí pozornost také barokní kostel sv. Víta, jenž nahradil původní z roku 1356. Přímo v prostorách budovy častolovického úřadu se návštěvníkům naskýtá možnost zhlédnout trvalou výstavu věnovanou dílům Antonína Hudečka, akademického malíře, i jeho syna Jiřího.⁴

1.1 Tvrz

Pravděpodobně se s výstavbou tehdejší tvrze začalo již na počátku 14. století, kterou iniciovali první majitelé Častolovic, příslušníci rodu Půticů. Není ovšem ani jisté, jaké místo pro stavbu tenkrát zvolili. Mohlo se jednat o území přímo naproti dnešnímu zámku, ovšem vyvstávají i názory, že oním objektem se rozumí vodní tvrz, umístěná právě v prostorách dnešní zámecké budovy.

O jejím úpadku lze hovořit na počátku 15. století, kdy tehdejší majitel z rodu Půticů dostal do správy další panství. V době, kdy se Častolovice připojily k panskému sídlu

¹ AUGUSTIN, Josef. *Velká encyklopedie měst a obcí ČR*. Ilustroval Václav HRŮZA, ilustroval Jan VĚCHET, ilustroval Peter MAKARIUS. Sokolov: Arbor, 2001, s. 91. ISBN 80-901534-1-0.

² Současnost obce Častolovice. *Místopisný průvodce* [online]. [cit. 19. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/10402/castolovice/soucasnost/>

³ Častolovice. *Místopisný průvodce* [online]. [cit. 19. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/10402/castolovice/>

⁴ Turistické zajímavosti. *Městys Častolovice* [online]. © 2020 Úřad městyse Častolovice. [cit. 19. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.ou-castolovice.cz/mestys-castolovice/turisticke-zajimavosti>

v Liticích, se veškerá správní a sídelní funkce přesunula právě tam. Tato skutečnost přispěla k samotnému zániku tvrze.⁵

1.2 Zámek

V roce 1559 odkoupil častolovické panství Jindřich z Regeru. Ten si zde vystavěl zámek nevelkých rozměrů a pojal ho za své sídlo. K němu se přimykalo i pár hospodářských staveb, obklopující celé sídlo. Během velmi krátkého časového úseku se na zámku vystřídalo mnoho majitelů. Roku 1570 panství přešlo do rukou Albrechta Bryknara z Brukštejna, o pět let později se vlastníkem stal král Maxmilián II. a hned v roce 1577 se dostalo pod správu bratrů Jana, Jiřího a Viléma z Oppersdorfu.

Když roku 1586 obdržel Častolovice syn Jiřího Fridrich, rozhodl se pro rozsáhlejší přestavbu zámku. Jednalo se především o použití křížových a valených kleneb s výsečemi a o rozšíření některých částí budovy.⁶

Jakmile Fridrich zemřel, moci se ujal starší syn Otta. Za jeho vlády zde od roku 1625 trávil prázdniny tehdy mladý Bohuslav Balbín, jelikož jeho matka na zámku pracovala jako služebná.⁷ V roce 1684 přešlo panství z rukou Oppersdorffů, konkrétně od Jana Rudolfa, vnuka Otty, k Tomáši Čermínovi z Chudenic. Tento rod zase vše přenechal Šternberkům, respektive Adolfovi Vratislavovi. Ten zavedl tzv. fideikomis neboli svěření, díky němuž po jeho smrti všechnen majetek náležel starší větvi rodu Šternberků. Za jejich vlády byla vystavěna uprostřed nádvoří bohatě zdobená kašna, dále vznikla galerie českých králů a do hlavního sálu se umístily portréty příslušníků rodiny.

Roku 1830 převzala moc v Častolovicích již mladší větev rodu, jejíž první představitel se jmenoval Jaroslav ze Šternberka. V době svého působení vybudoval v blízkosti zámku esteticky komponovaný lužní park. Nechal také výrazněji pozměnit i vnější podobu zámku –

⁵ MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 29. ISBN 80-902400-3-2.

⁶ MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 29 - 30. ISBN 80-902400-3-2.

⁷ Jiří Václavík. Panství Častolovice od r. 1440 do r. 1948. *Spolek přátel Častolovic* [online]. 28. 8. 2010. [cit. 7. 12. 2019]. Dostupné z: <http://www.e-castolovice.cz/historie/136-panstvi-castolovice.html>

upravil ho ve stylu tudorské (anglické pozdní) gotiky. Hlavní podstata tkvěla v tom, že se zde doplnily prvky v podobě různých arkýřů, pilířů či věžiček.⁸

K opravdu výrazným stavebním změnám došlo během první poloviny 20. století. Zaměřilo se především na úsek hospodářské části zámku, u které se za pobytu šlechtického diletanta B. Hochberga přistavělo druhé patro, a to ještě v novogotickém slohu. Novorenesančně se pozměnil štít a vstupní věž.⁹ Humbert Walcher z Moltheimu, vídeňský architekt, pracoval s Leopoldem Beerem na výstavbě zbylé hospodářské části, ozdobené atikami a obloučkovými štíty. Dokonce se i podíleli na změně podoby u reprezentační části zámku.

V roce 1948 probíhala pozemková reforma, kvůli níž byl celý areál zkonfiskován. Nejdříve patřil pod národní správu, poté zcela náležel státu. Dále zámek spravovala Národní kulturní komise, postupem času i další kulturní instituce. Roku 1992 Památkový ústav v Pardubicích jakožto poslední správce navrátil objekt rodu Šternberkům, konkrétně Dianě Šternberkové, dceři Františka Leopolda.¹⁰

1.2.1 Současné využití

Prohlídky zámku se uskutečňují každý den kromě pondělí v časovém intervalu od 9 do 18 hodin. Celková doba výkladu činí přibližně jednu hodinu. Průvodcovské služby se vztahují i na účastníky ze zahraničí, a to buď ve formě textů vyhotovených v sedmi cizích jazycích, nebo předem sjednaného cizojazyčného výkladu. Díky uzpůsobeným prostorům se prohlídky mohou zúčastnit i zrakově postižení či tělesně handicapovaní, pohybující se pouze na vozíčku.¹¹ Opětovné zpřístupnění budovy v roce 2020 připadá na 10. dubna, tedy přesně na Velký pátek před Velikonocemi.¹²

Okolí zámku zdobí zdejší anglický park. Svoji velikostí zaujímá plochu okolo čtyřiceti hektarů. Pyšní se rozmanitostí druhů vzácných stromů, keřů i květin. K němu se přimyká

⁸ MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 32. ISBN 80-902400-3-2.

⁹ VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. Praha: Libri, 1999, s. 195. ISBN 80-85-983-61-3.

¹⁰ MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 33. ISBN 80-902400-3-2.

¹¹ Expozice. *Zámek Častolovice* [online]. [cit. 20. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamek-castolovice.cz/expozice/>

¹² Zámecká expozice uzavřena. *Zámek Častolovice* [online]. [cit. 22. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamek-castolovice.cz/zamek-uzavren/>

obora, v níž žijí například bílí daňkové, jeleni či divoká prasata. V areálu se také rozprostírá malý rybník, v jehož blízkosti se před pár lety zřídil altán s občerstvením.¹³

Pro milovníky zvířat se zde nabízí prohlídka zdejší minizoo. V ní se návštěvníci setkají jak s domácími zvířaty, tak i s druhy pocházejícími z dalekých krajů. Ve výbězích tedy žijí například kozy, ovce, osli či lamy a pštrosi Emu. Svojí krásou jistě upoutají pozornost i různorodí papoušci, bažanti nebo pávi. Kdekoli na území zoo se lidé setkají s volně pobíhajícími morčaty a zakrslými králíčky. Pro mnohé se velikým lákadlem stala příležitost osobního nakrmení zvířátek zakoupenými granulemi a jejich pohazení. Zájemci mohou tento areál navštívit celoročně.¹⁴

Některé místnosti zámku se dokonce pronajímají za účelem pořádání rodinných oslav či firemních akcí, při kterých sami majitelé zajišťují občerstvení. Z událostí pro veřejnost se zde každoročně konají dny otevřených dveří, hudební koncerty či dětský den, připravovaný pro nadační fond Slunce.¹⁵ Zámek Častolovice se také dostal do podvědomí v souvislosti s realizací svateb. Sami svatebčané si zvolí sál, ve kterém si přejí uspořádat obřad a svatební hostinu. Čerstvým novomanželům se také skýtá možnost přenocovat v jednom z nabízených apartmánů.¹⁶

Z výše popsané nabídky vyplývá, že se zámek svým programem zaměřuje na širokou škálu turistů s různými zájmy a cíli. Kromě kulturně-poznávacího cestovního ruchu, který se stává hlavním motivem účastníků, se návštěvníci setkají také s přírodou, a to i v podobě poznávání různých živočichů. Díky této možnosti na zámek rádi zavítají také rodiny s dětmi. Uzpůsobené prostory napomáhají k uskutečnění pracovních setkání či symposií, spadajících pod kongresovou turistiku.

¹³ Park. *Zámek Častolovice* [online]. [cit. 20. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamek-castolovice.cz/park/>

¹⁴ Minizoo. *Zámek Častolovice* [online]. [cit. 22. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamek-castolovice.cz/minizoo/>

¹⁵ Akce & služby. *Zámek Častolovice* [online]. [cit. 23. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamek-castolovice.cz/zamek/akce-sluzby/>

¹⁶ Svatby. *Zámek Častolovice* [online]. [cit. 23. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamek-castolovice.cz/svatby/>

2 Doudleby nad Orlicí

Prvotní doklad o existenci tohoto místa se datuje k 27. červenci 1259, jenž se stal součástí listiny Přemysla Otakara II. Od roku 1562 Doudleby náležely rodu z Bubna. V období 18. a 19. století k panství patřila i židovská obec. Převládala zde zemědělská činnost, nicméně tu ve větší míře žili i živnostníci, v menším počtu pak řemeslníci. V druhé polovině 19. století zde zahájil svůj provoz cukrovar, z něhož se později stala textilní továrna.

Městys se rozprostírá v části Třebechovické tabule a Kozlovského hřbetu. Protéká jím řeka Divoká Orlice.¹⁷ K 1. 1. 2019 zde žilo přibližně 1800 obyvatel.¹⁸ Rozléhá se na území o velikosti 888 ha.¹⁹

Z významných osobností Doudleb lze připomenout z oblasti kultury malíře Jindřicha Šimka a Josefa Picka, sochaře Ladislava Zemánka a Miroslava Zemánka, jenž také působí na poli malířství a grafiky, a dále spisovatele a hudebního skladatele Josefa Lišku. Za zmínku jistě stojí další význačná jména jako Josef Černý, pracující v oblasti archeologie, či lékař MUDr. Rudolf Roubal.²⁰

2.1 Zámek

Výstavbě zámku předcházelo vybudování tvrze. První dochovaná zmínka o samotné tvrzi nám datuje událost roku 1545, kdy část Doudleb odkoupil Václav Okrouhlický z Kněnic. Samotná doba vzniku objektu však není známa. Druhou (potštejnskou) část obce získal Václav o čtrnáct let později, a tudíž se Doudleby opět sjednotily. V této době již rok patřily pod litické panství, tedy od roku 1558. Následujícím majitelem se stal Mikuláš starší z Bubna.²¹

¹⁷ AUGUSTIN, Josef. *Velká encyklopedie měst a obcí ČR*. Ilustroval Václav HRŮZA, ilustroval Jan VĚCHET, ilustroval Peter MAKARIUS. Sokolov: Arbor, 2001, s. 136. ISBN 80-901534-1-0.

¹⁸ Počet obyvatel v obcích České republiky k 1. 1. 2019. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 4. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/91917344/1300721903.pdf/ea01e710-2ae5-49f3-8792-ebb384754346?version=1.0>

¹⁹ Základní informace. *Městys Doudleby nad Orlicí* [online]. © 2020 Městys Doudleby nad Orlicí. [cit. 4. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.doudleby.cz/zakladni-informace>

²⁰ Osobnosti Doudleb. *Městys Doudleby nad Orlicí* [online]. © 2020 Městys Doudleby nad Orlicí. [cit. 4. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.doudleby.cz/osobnosti>

²¹ MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 43. ISBN 80-902400-3-2.

Mikuláš se zde na konci 16. století rozhodl postavit malý renesanční zámek. Skládal se pouze z jednoho patra a čtyř křídel. Vybuďoval ho na místě tehdejší tvrže.²² Za unikátní se považují jeho čtvercový půdorys a velice povedená sgrafitová výzdoba, na které bezpochyby pracoval Vlach Gozzi.²³

Zámek v držení Jindřicha Jana z Bubna a Litic prošel ve 30. letech 17. století výraznější přestavbou. Především se úprava projevila u vstupního portálu a arkádového ochozu.²⁴ Zanedlouho se již ve stylu raného baroka začal měnit i interiér zámku, což už inicioval syn Jindřicha Jana František Adam z Bubna. Mimo jiné se zaměřil i na samotný exteriér. Nahradil renesanční štíty volutovými, zaměnil lunetovou římsu za mělčí a především rozhodl o výstavbě 2. patra nad dvěma rizality (předsunutá část stavby). Také nechal vybudovat hospodářský dvůr obrovských rozměrů, umístěný při zámku směrem na sever.

Do roku 1809, než František Adam II. prodal sídlo v Žamberku, kde dosud celý rod pobýval, sloužilo panství v Doudlebách pouze jako vedlejší. Na konci 19. století pracoval restaurátor J. Kirchner na obnově renesančních sgrafit, která v dobách barokních úprav zcela zanikla.

Roku 1948 stát odňal zámek rodu z Bubna a Litic a převzal ho pod svoji správu. V období jeho držení se rozhodlo o celkovém zrestaurování objektu, zaměřilo se především na obnovu fresek a sgrafit. Dále se zde zřídila galerie tuzemského i evropského krajkářství, dokonce se sem umístila kolekce nizozemských tapiserií a gobelínů pocházejících z období 16. - 18. století. V roce 1991 získal rod z Bubna a Litic panství zpět, konkrétně Eleonora Dujková a její bratr Adam.²⁵

2.1.1 Současné využití

Návštěvníci mohou zámeckou expozici zhlédnout v období od dubna do října. Při prohlídce interiéru obdrží výklad o čtrnácti pozoruhodných místech či vzácných uměleckých dílech. Podívají se například do místností ve vstupní věži, jež zkrášlují gobelíny, hudebního salónku, Ferdinandova pokoj, v němž se nachází figurína Ferdinanda z Bubna a Litic,

²² VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. Praha: Libri, 1999, s. 231. ISBN 80-85-983-61-3.

²³ MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrže okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 44. ISBN 80-902400-3-2.

²⁴ VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. Praha: Libri, 1999, s. 231. ISBN 80-85-983-61-3.

²⁵ MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrže okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 45 - 46. ISBN 80-902400-3-2.

zámecké kaple či loveckého pokoje. Prostory zdobí velice hodnotné fresky a malby, jejichž námětem se staly biblické motivy.²⁶

Každoročně se zde pořádají farmářské trhy, které v roce 2019 probíhaly od března do prosince. Každý tento měsíc se připraví jeden, a to tematicky zaměřený na období svého konání. Zájemci se mohli zúčastnit například trhu jarního, velikonočního, prázdninového, vánočního či zaměřeného na vzpomínku zesnulých.²⁷ Roku 2020 se první zámecký trh zahájí až v dubnu, tedy o měsíc později než v předchozím roce.²⁸

V roce 2019 se zámek Doudleby nad Orlicí také stal působištěm pro koncert dětských sborů či písničkáře Ivo Jahelky, přednášku Dana Přibáně nesoucí název „Velká cesta domů“, promenádu v kloboucích i pro divadelní představení O Červené karkulce.²⁹

Zámek se tedy především orientuje na cestovní ruch kulturně-poznávací v podobě obsáhlého historického výkladu o vývoji objektu a osobnostech s ním spojených a turistiku zaměřenou na nákupy, kterou lze realizovat prostřednictvím pořádaných trhů.

²⁶ Prohlídka zámku. *Zámek Doudleby* [online]. © 2007 – 2020. [cit. 4. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamek-doudleby.cz/cs/prohlidka-zamku/prohlidka-zamku.html>

²⁷ Novinky a akce. *Zámek Doudleby* [online]. © 2007 – 2020. [cit. 4. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamek-doudleby.cz/cs/novinky-akce.html>

²⁸ Farmářské zámecké trhy 2020. *Zámek Doudleby* [online]. © 2007 – 2020. [cit. 4. 3. 2020]. Dostupné z: http://www.zamek-doudleby.cz/cs/novinky-akce/293_farmarske-zamecke-trhy-2020.html

²⁹ Novinky a akce. *Zámek Doudleby* [online]. © 2007 – 2020. [cit. 4. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamek-doudleby.cz/cs/novinky-akce.html>

3 Kostelec nad Orlicí

První záznam o existenci tohoto území lze nalézt ve Zbraslavské kronice, jež uvádí rok vzniku 1316. K rozvoji řemesel a celkového hospodářství došlo za vlády pánů z Pernštejna, tedy v první polovině 16. století. Dalšího rozkvětu se nynější město dočkalo za Adama Šťastného Hrzána z Harasova.³⁰

K 1. 1. 2019 zde sídlilo přibližně 6200 obyvatel.³¹ Celková plocha území činí 2619 ha.³² Městský znak se skládá z červeného pole, na němž se nachází stříbrný dvouocasý lev. Hlavu mu zdobí zlatá koruna a ve svých tlapách drží dva zlaté štíty s dvěma zelenými ratoolestmi.

Kromě největších památkových dominant, tedy Starého a Nového zámku, se Kostelec vyznačuje větším počtem kostelů, a to například kostelem sv. Jiří, postaveném v barokním stylu, kostelem sv. Anny, nacházejícím se na místním hřbitově, či evangelických kostelem sv. Václava.³³ Na mnoha místech si mohou turisté všimnout soch s náboženskou tematikou. Patří k nim mariánský sloup, sousoší Nejsvětější Trojice, sochy světců jako Jana Nepomuckého, Antonína Paduánského nebo Floriána.³⁴

K významným osobnostem spojeným s městem Kostelec nad Orlicí patří František Ignác Tůma, který působil na dvoře císařovny Alžběty jako kapelník, malíři František Čepelka a Zbyněk Štolovský či politik JUDr. Ladislav Feierabend, spolupracující v první polovině 20. století s prezidentem Edvardem Benešem.³⁵

3.1 Starý zámek

Za základ tzv. „starého zámku“ lze považovat stavbu založenou v dobách vlády Václava Hrzána z Harasova nebo jeho syna Adama Felixe. Jelikož Kostelec patřil pod

³⁰ AUGUSTIN, Josef. *Velká encyklopedie měst a obcí ČR*. Ilustroval Václav HRŮZA, ilustroval Jan VĚCHET, ilustroval Peter MAKARIUS. Sokolov: Arbor, 2001, s. 265. ISBN 80-901534-1-0.

³¹ Počet obyvatel v obcích České republiky k 1. 1. 2019. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 4. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/91917344/1300721903.pdf/ea01e710-2ae5-49f3-8792-ebb384754346?version=1.0>

³² Základní informace o městě. *Kostelec nad Orlicí* [online]. 16. 6. 2015. [cit. 28. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.kostelecno.cz/mesto/d-1010/p1=51>

³³ AUGUSTIN, Josef. *Velká encyklopedie měst a obcí ČR*. Ilustroval Václav HRŮZA, ilustroval Jan VĚCHET, ilustroval Peter MAKARIUS. Sokolov: Arbor, 2001, s. 265. ISBN 80-901534-1-0.

³⁴ Základní informace o městě. *Kostelec nad Orlicí* [online]. 16. 6. 2015. [cit. 28. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.kostelecno.cz/mesto/d-1010/p1=51>

³⁵ AUGUSTIN, Josef. *Velká encyklopedie měst a obcí ČR*. Ilustroval Václav HRŮZA, ilustroval Jan VĚCHET, ilustroval Peter MAKARIUS. Sokolov: Arbor, 2001, s. 265. ISBN 80-901534-1-0.

potštejnské panství, budova sloužila pouze pro přechodný pobyt majitele, když se rozhodl město navštívit. Nicméně první dochovaná zmínka o tomto sídle pochází až z roku 1587, která se objevila v urbáři potštejnského panství. Zřejmě na počátku 17. století se uskutečnilo rozšíření objektu. Soudí se tak podle toho, že v roce 1629 byla Anna Kateřina, dcera Adama Felixe, nucena z důvodu dluhů panství prodat, ovšem již v této době se hovoří o tzv. tvrzi. Nyní se stává majitelem Kašpar z Grambu, který však zanedlouho celé potštejnské panství odkázal svému synovi Kamilovi. Nicméně vše proběhlo za podmínky, že v případě úmrtí Kamila se Kostelec jako město zcela odtrhne od Potštejna a postoupí pražské jezuitské koleji sv. Klimenta. Ten zemřel hned o dva roky později, tedy v roce 1635, a přes veškerý odpor jeho manželky Magdaleny z Meldeku a dcery Františky Magdaleny všechno majetek připadl roku 1638 jezuitům. Tvrz v jejich správě prošla raně barokní přestavbou, a dokonce došlo k jejímu rozšíření.

Františka Magdalena stále vedla spory o kostelecké panství. Tento problém vyřešila až koupě sídla jejím manželem Václavem Zárubou z Hustířan. Stalo se tak v roce 1666 a zároveň se město opět spojilo s Potštejnem. O dva roky později zasáhl Kostelec požár, při němž se zčásti poškodila i tvrz. Po smrti Václava Záruby získali majetek jeho synové, kteří si ho následně rozdělili. Kostecké panství převzal do vlastnictví František Karel Záruba. Zasloužil se o výrazné rozšíření budovy do podoby barokního zámku a zároveň začal Kostelec nad Orlicí fungovat jako hlavní sídlo vlastníků potštejnského panství. Dokonce nechal vystavět tzv. Velký dvůr, který tvořilo několik hospodářských domů.

Panství poté zdědil jeho syn Josef Antonín Záruba. Po jeho smrti však vše přešlo do rukou jeho dcery Alžběty (provdaná Cavriani), neboť neexistoval žádný další přímý mužský potomek. Alžběta se rozhodla odprodat Potštejn, čímž vzniklo samotné kostelecké panství.³⁶ Ovšem roku 1777 vypukl další požár, který zasáhl celý zámek i větší část města. Bezprostředně po této události vytvořil královéhradecký stavitel František Kermer plán na obnovu zámku.³⁷ Díky jeho projektu získala budova klasicistní vzhled.

Josef Kinský, v té době majitel choceňského panství, odkoupil město v roce 1796 od dědiců po manželích Cavriani. Nicméně jeho hlavním sídlem stále zůstávala Choceň a právě

³⁶ MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 65 - 68. ISBN 80-902400-3-2.

³⁷ VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. Praha: Libri, 1999, s. 313. ISBN 80-85-983-61-3.

koupený zámek nechal proměnit v kanceláře a byty.³⁸ Nicméně o dva roky později zemřel a vše připadlo Ferdinandu Kinskému.³⁹ Po jeho smrti roku 1812 došlo v rámci dědictví k dělení majetku. Následkem toho se Kostelec oddělil od města Choceň. Kostelecké panství nyní patřilo nezletilému synovi Ferdinanda Josefovi. Až roku 1829 dovršil plnoletosti, začal zde také přebývat. Josef tímto založil kosteleckou větev rodu Kinských. Funkce zámku se však nijak nezměnila. Jelikož ho Josef shledal pro sebe nevyhovujícím, rozhodl se pro výstavbu tzv. Nového zámku, umístěného poblíž toho stávajícího, od této chvíle nazývaného Starým zámkem.

V roce 1948, již za Františka Kinského, přešlo celé panství z důvodu revize první pozemkové reformy pod národní správu, následně nastalo tzv. znárodnění. Budova sloužila jako kanceláře pro různé státní úřady. V 60. letech zde probíhaly veškeré stavební úpravy, které se týkaly jak přilehlých hospodářských budov, tak samotného zámku. K navrácení majetku došlo roku 1992, tentokrát Josefu Kinskému. Budova Starého zámku v současné době slouží k pronajímání kanceláří soukromým firmám.⁴⁰

3.2 Nový zámek

S výstavbou Nového zámku se započalo roku 1829 na popud již zmíněného Josefa Kinského. Práci zadal významnému vídeňskému architektovi Heinrichu Kochovi. Ten se také zasloužil o založení krajinářského parku, který se nacházel v okolí objektu. Zámek se považuje za unikátní stavbu období klasicismu. Celá výstavba se završila v roce 1847 vybudováním klasicistního hospodářského dvora.⁴¹ Vybavení interiéru se až do poloviny 20. století zachovalo původní, tedy ve stylu empíru a biedermeieru.

Stejný osud jako Starý zámek postihl i tento Nový. Roku 1948 připadl ze stejného důvodu státní správě a následně bylo vše znárodněno. V budově zámku se od této chvíle nacházely kanceláře Výzkumného ústavu živočišné výroby. Pro svoji vysokou architektonickou hodnotu se památka zařadila mezi tzv. státní hrady a zámky. Na základě této

³⁸ MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 68 - 69. ISBN 80-902400-3-2.

³⁹ Historie rodiny Kinských. *Nový zámek Kostelec nad Orlicí* [online]. [cit. 30. 1. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamekkostelecno.cz/zamek/historie-rodiny-kinskych>

⁴⁰ MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 69. ISBN 80-902400-3-2.

⁴¹ VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. Praha: Libri, 1999, s. 314. ISBN 80-85-983-61-3.

skutečnosti se kanceláře zanedlouho přesunuly do okolních budov. KSSPPOP (Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody) v Pardubicích zahájilo rozsáhlé opravy, aby se zde co nejdříve mohly uskutečňovat prohlídky pro veřejnost. Nicméně trvaly příliš dlouho a stále se prodlužoval jejich termín dokončení.⁴²

Také Nový zámek získal rod Kinských zpět. Budovu však Josef obdržel ve velmi zdevastovaném stavu. I přes nevelkou finanční vybavenost dokázal toto rodinné sídlo zcela zrekonstruovat. Nyní se panství nachází ve vlastnictví staršího syna Františka, které mu Josef sám předal roku 2004.⁴³

3.2.1 Současné využití

Nový zámek svým návštěvníkům nabízí tři varianty prohlídek, a to expozici s názvem Život v Biedermeieru, Galerii Kinský či muzeum zaměřené na vývoj samotného města.⁴⁴

Při prohlídce zámeckého interiéru Život v biedermeieru se lidé seznamují se stylem živobytí tehdejší doby. Tato expozice se skládá z nábytku, obrazů a dalších příslušných předmětů využívaných v době biedermeieru. Prohlídka tohoto typu se poprvé uskutečnila v roce 2012.⁴⁵

Každý rok se v Galerii Kinský pořádá několik tematických výstav. V předchozích letech mohli návštěvníci zhlédnout díla akademických malířů, vysokoškolských studentů výtvarného umění či členů Unie výtvarných umělců Hradec Králové.⁴⁶ Od 12. 4. do 25. 10. 2020 zde proběhne výstava s názvem Zámecké imaginárium. Svá díla představí výtvarníci z Divadla bratří Formanů. Díky své rozmanitosti vzbuzovaly expozice již v minulých letech velký zájem jak u dětí, tak i dospělých.⁴⁷

⁴² MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 70 - 72. ISBN 80-902400-3-2.

⁴³ Historie rodiny Kinských. *Nový zámek Kostelec nad Orlicí* [online]. [cit. 30. 1. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamekkostelecno.cz/zamek/historie-rodiny-kinsky>

⁴⁴ O Novém zámku v Kostelci nad Orlicí. *Nový zámek Kostelec nad Orlicí* [online]. [cit. 23. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamekkostelecno.cz/zamek/o-zamku>

⁴⁵ Život v biedermeieru. *Nový zámek Kostelec nad Orlicí* [online]. [cit. 23. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamekkostelecno.cz/zamek/zamecka-expozice>

⁴⁶ Galerie Kinský. *Nový zámek Kostelec nad Orlicí* [online]. [cit. 26. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamekkostelecno.cz/zamek/galerie-kinsky>

⁴⁷ Do Galerie Kinský znovu míří Imaginárnici. *Nový zámek Kostelec nad Orlicí* [online]. [cit. 28. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamekkostelecno.cz/15-akce/294-do-galerie-kinsky-znovu-miri-imaginarnici>

Založit muzeum o historii města Kostelec nad Orlicí se podařilo již v roce 2010, kdy majitelé zámku souhlasili s poskytnutím prostor v části přízemí. Výstava sestává z vysoce cenných předmětů archeologických nalezišť, doplněných o tabule s příslušnými informacemi i fotografiemi. Dále se zde nachází napodobenina starodávného městečka, která podle doložených dokladů zobrazuje jeho přibližnou podobu. Celá výstava vznikla díky spolupráci s Muzeem a galerií Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou a Muzeem Východních Čech v Hradci Králové, kdy tyto instituce poskytly všechny zde viděné exponáty. Mezi vystavované objekty se také zařadily umělecké práce rodáka z Kostelce, sochaře a tvůrce medailí Zdeňka Kolářského.⁴⁸

Sezóna pro navštívení zámku probíhá od dubna do října. Prohlídkový okruh trvá přibližně jednu hodinu. Výkladu se mohou zúčastnit i lidé s tělesným postižením, přičemž se doporučuje předchozí telefonické ohlášení.

Zájemci o kulturu se v roce 2020 mohou těšit na nespočet koncertů. Ze známějších jmen zde vystoupí například Janek Ledecký, a to 7. srpna se svojí doprovodnou hudební skupinou. Pro milovníky jídla se pořádá také Food festival, který proběhne 12. září. Celá akce se koná za doprovodu příjemné hudby a doplňujícího programu.⁴⁹

Z výše uvedených informací lze usoudit, že na zámek zavítají především milovníci historie a umění. Přehled dějin se netýká však pouze zámku, nýbrž také samotného města Kostelce nad Orlicí. Z uměleckých oblastí zde mají svá zastoupení zejména hudební a výtvarné umění, která spadají pod kulturně-poznávací cestovní ruch.

⁴⁸ Muzejní expozice. *Nový zámek Kostelec nad Orlicí* [online]. [cit. 26. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamekkostelecno.cz/zamek/muzejni-expozice>

⁴⁹ *Nový zámek Kostelec nad Orlicí* [online]. [cit. 28. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamekkostelecno.cz/>

4 Opočno

Potvrzení existence tzv. hradiště Opočno se pojí s rokem 1068. Tuto skutečnost zaznamenává Kosmova kronika. Značný význam pro Opočno přineslo založení gotického hradu ve 14. století. V době renesance vzrostla hospodářská úroveň městečka, jež s sebou přinesla i výstavbu několika dalších domů. Přistoupilo se i k přestavbě hradu, a to do podoby renesančního zámku. Po vypuknutém požáru na konci 17. století se zahájily již barokní úpravy, s kterými se nadále pokračovalo v celém městě. Po válce nastoupila vlna stavebního rozvoje Opočna, která se projevila především ve zřizování sídlišť.⁵⁰

Město se rozkládá na území Orlické tabule.⁵¹ V současné době zde žije okolo 3150 obyvatel.⁵² K Opočnu se přimykají dvě příměstské části, a to Čánka a Dobříkovec.⁵³ K hlavním průmyslovým odvětvím patří elektrotechnické a potravinářské.⁵⁴

Z významných osobností spojených s městem se připomíná lékař František Alois Skuherký, považovaný za zakladatele tamní nemocnice, či malíř a grafik František Kupka, jehož jméno vešlo do podvědomí díky založení uměleckého směru, orfismu.⁵⁵

4.1 Hrad

Jako předchůdce opočenského zámku se předpokládá hrad, o němž první přímá písemná zmínka spadá do roku 1394. V této době na hradě sídlil Půta mladší z Častolovic. Jeho následníkem se stal syn Půta nejmladší. Po roce 1400 však z neznámých důvodů přišel o veškerý svůj majetek, který připadl Janu Krušinovi z Lichtenburka. Předpokládá se, že Jan stojí za založením kaple sv. Ondřeje, která příslušela hradu. Po smrti vše zdědili jeho synové Hynek, Alexandr a Janek.

⁵⁰ AUGUSTIN, Josef. *Velká encyklopedie měst a obcí ČR*. Ilustroval Václav HRŮZA, ilustroval Jan VĚCHET, ilustroval Peter MAKARIUS. Sokolov: Arbor, 2001, s. 403. ISBN 80-901534-1-0.

⁵¹ JŮZLOVÁ, Jana, Antonín KOČÍ a Nad'a ŠPETLÁKOVÁ, ed. *Česko*. V Praze: Knižní klub, 2005. Universum (Knižní klub), s. 305. ISBN 80-242-1525-x.

⁵² Počet obyvatel v obcích České republiky k 1. 1. 2019. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 4. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/91917344/1300721903.pdf/ea01e710-2ae5-49f3-8792-ebb384754346?version=1.0>

⁵³ Město Opočno – základní informace. *Opočno* [online]. [cit. 5. 3. 2020]. Dostupné z: http://www.opocno.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=150&Itemid=194

⁵⁴ JŮZLOVÁ, Jana, Antonín KOČÍ a Nad'a ŠPETLÁKOVÁ, ed. *Česko*. V Praze: Knižní klub, 2005. Universum (Knižní klub), s. 305. ISBN 80-242-1525-x.

⁵⁵ AUGUSTIN, Josef. *Velká encyklopedie měst a obcí ČR*. Ilustroval Václav HRŮZA, ilustroval Jan VĚCHET, ilustroval Peter MAKARIUS. Sokolov: Arbor, 2001, s. 403. ISBN 80-901534-1-0.

Jako následující majitel Opočna se připomíná Jan Městecký z Opočna. Nejdříve patřil k zastáncům mistra Jana Husa, nicméně v době husitských válek se postavil do opozice. Následkem toho začali husité útočit i na samotné město. Nejdříve se jim podařilo vypálit pár okolních vesnic, dále se pokoušeli obsadit hrad, což napoprvé dopadlo neúspěšně. O pár let později hrad nakonec oblehli východočeští sirotci. Po této události se Jan Městecký na nějaký čas přiklonil na stranu husitů.

Dále se panství nacházelo ve vlastnictví Mikuláše Suchaně z Libouně, Svojshe ze Zahradky či Jiřího z Poděbrad. Ten v roce 1455 získal Opočno jako odúmrt' po králi Ladislavovi.⁵⁶ Ještě téhož roku připadl majetek Vaňkovi z Valečova. Následně se zde střídali majitelé jako Viktorin z Valečova a Opočna, Samuel z Hrádku a Valečova nebo Jan z Janovic a Petršpurka. Před rokem 1495 se již k moci dostává Mikuláš mladší Trčka z Lípy.⁵⁷ Právě v poslední třetině 15. století se započalo s rekonstrukcí hradu a následovalo i jeho rozšíření v pozdně gotickém stylu.

Panství v držení rodu Trčků z Lípy se rozrostlo do takových rozměrů, že se řadilo mezi největší v Čechách. I samotný rod velmi aktivně působil na politickém poli. Postupné získávání dalšího majetku odkupováním od okolních majitelů započal již Mikuláš mladší Trčka. V roce 1516 přešlo panství na jeho tetu Johanku z Březovic, neboť po sobě nezanechal žádného dědice. Johanka ještě téhož roku vše odkázala svým synům, z nichž v samotném Opočně zůstal Zdeněk Trčka. Zasloužil se o výstavbu sklepa i přestavbu západní části hradu. V dalším rozšiřování objektu pokračoval Zdeňkův synovec Jan mladší Trčka. Definitivní změnu vzhledu, respektive přeměnu z hradu na renesanční zámek, završil Vilém Trčka, Janův bratranec.⁵⁸

4.2 Zámek

Přestavba za Viléma Trčky probíhala mezi lety 1560–1567. Zřejmě se při zvelebování sídla inspiroval v Itálii, kterou sám navštívil.⁵⁹ To se projevilo při budování arkádového nádvoří. Po zámku přešla bezprostředně pozornost na kostel, jehož velice významnou částí se

⁵⁶ MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 97 - 98. ISBN 80-902400-3-2.

⁵⁷ Národní památkový ústav. Historické události a majitelé. *Opočno* [online]. [cit. 3. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamek-opocno.cz/cs/o-zamku/historicke-udalosti-a-majitele>

⁵⁸ MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 99 - 101. ISBN 80-902400-3-2.

⁵⁹ VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. Praha: Libri, 1999, s. 399. ISBN 80-85-983-61-3.

stala právě založená rodová hrobka. Sám v ní byl ještě téhož roku, tedy v roce 1569, pochován. Jelikož po sobě nezanechal žádného mužského potomka, o vlastnictví panství se začaly vést spory. Nakonec je vyhrál Jaroslav Trčka, pocházející z lipnické větve tohoto rodu. Po něm vše zdědili jeho synové Vilém a Kryštof Jaroslav. Bratři v roce 1598 zřídili urbář, díky němuž lze zhodnotit, že panství v té době patřilo k největším a ekonomicky nejsilnějším v Čechách.

Oba však padli v tureckých válkách a veškeré vlastnictví se dostalo do rukou jejich bratrance Jana Rudolfa. Zasloužil se o další budování na území Opočna, například zde nechal zřídit letohrádek. Když v letech 1618–1620 probíhalo české stavovské povstání, Jan Rudolf se nepřidal k protihabsburskému odboji, tudíž ho nezasáhly následné konfiskace majetku. Se svojí manželkou Marií Magdalenou z Lobkovic dokonce obdrželi některá právě zabavená hospodářství.

Janův syn Adam Erdman přišel o život roku 1634 v Chebu, kdy bojoval po boku Albrechta z Valdštejna. Téhož roku zemřel i sám Jan. Nakonec došlo i na odebrání majetku opočenského panství. Z tohoto období se dodnes zachoval sepsaný popis a inventář zámku. Roku 1636 získali vše do svého vlastnictví bratři Rudolf a Jeroným Colloredo-Walsee. Jelikož Jeroným o dva roky později zemřel, celé panství připadlo Rudolfovi. V období jeho vlády se podařilo Švédům dvakrát zámek dobýt. Jeho následovník, synovec Ludvík Colloredo, nechal vystavět kapucínský klášter s kostelem.⁶⁰ V 90. letech 17. století zasáhl zámek požár. Po něm následovaly úpravy, které již nesly prvky baroka. To už se odehrálo za dalšího panovníka, nyní již Jeronýma Colloreda.⁶¹

Po smrti Jeronýma se dostal k moci Rudolf Colloredo, jeho nejstarší syn. V těchto dobách se projevila nespokojenost poddaných, kteří se následně začali bouřit. Příčinou se stala především násilná rekatolizace. Podobně vysoké politické postavení zaujímal i Rudolfův syn František Gundakar, jenž panství zdědil. Jeho manželka pocházela z rodu Mansfeldů. Nicméně v tomto rodě již neexistoval žádný mužský pokračovatel, tudíž si František zažádal o osvojení i tohoto jména. Císař této prosbě vyhověl. Díky tomu se Františkovi připisuje zásluha za založení nového rodu Colloredo-Mansfeld.

⁶⁰ MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 101 - 104. ISBN 80-902400-3-2.

⁶¹ VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. Praha: Libri, 1999, s. 400. ISBN 80-85-983-61-3.

Syn Rudolf Josef se zaměřil na úpravy jak samotného zámku (nyní již v klasicistním stylu), tak i okolí. V prostorách parku například umístil nový skleník i oranžerii. Dokonce se na tomto panství odehrála velice důležitá politická jednání, a to o napoleonských válkách. V Opočně dále sídlili František Gundakara II., Josef I. František Jeroným a následně Josef II. Colloredo-Mansfeld.⁶² Ten se na počátku 20. století zasloužil o změny ve vnitřních prostorách zámku. Umístil sem také velmi vzácné sbírky tohoto rodu, jako například obrazové či zbrojní.⁶³ Roku 1922 umožnil i ostatním obyvatelům a široké veřejnosti zhlédnout své sídlo. Stanovil ovšem návštěvní dny, kdy lidé mohli zámek navštívit. Prohlídky se uskutečňovaly za podmínky nepřítomnosti šlechtické rodiny na tomto panství.

Pokračovatelem ve správě majetku se stal Josef Leopold, synovec Josefa II. Ovšem roku 1942 si Opočno a s ním i jeho okolní statky osvojilo nacistické Německo. O tři roky později opět v rámci konfiskace získal veškeré vlastnictví český stát. Rozhodl o umístění stavby mezi tzv. státní hrady a zámky, díky čemuž se objekt mohl uvést opět do provozu. V 60. letech se zahájily rozsáhlejší úpravy, z nichž ty pozdější se týkaly především fasád.⁶⁴

Dcera Josefa Leopolda Kristýna Colloredo-Mansfeld se již od roku 1989 snaží veškerý majetek získat zpět v rámci restituce. Soudní spory trvají až dodnes.⁶⁵

4.2.1 Současné využití

V nabídce prohlídek zámku Opočno se nachází celkem pět okruhů. Návštěvník může zhlédnout historické interiéry, zbrojnici či apartmány Kinských. Noční prohlídka budovy se koná pouze dvakrát v roce.⁶⁶ Nabízí se zde i možnost speciální prohlídky přizpůsobené vlastním potřebám, nicméně se realizuje pouze po předchozí telefonické domluvě.⁶⁷

K celému areálu se přimyká i zámecký park se zahradou. Tento prostor lze pomyslně rozdělit na čtyři části, které se svojí faunou přizpůsobují klimatickým podmínkám, panujícím

⁶² MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 105 - 106. ISBN 80-902400-3-2.

⁶³ VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. Praha: Libri, 1999, s. 400. ISBN 80-85-983-61-3.

⁶⁴ MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 108. ISBN 80-902400-3-2.

⁶⁵ Národní památkový ústav. Restituční spor o zámek - info. *Opočno* [online]. [cit. 7. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamek-opocno.cz/cs/dalsi-informace/restituce>

⁶⁶ Návštěvní doba. *Opočno* [online]. © 2003–2016, Národní památkový ústav. [cit. 12. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamek-opocno.cz/cs/informace-pro-navstevniky/navstevni-doba>

⁶⁷ Speciální prohlídka. *Opočno* [online]. © 2003–2016, Národní památkový ústav. [cit. 12. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamek-opocno.cz/cs/informace-pro-navstevniky/prohlidkove-okruhy/1883-specialni-prohlidka>

v jednotlivých úsecích. Severní okraj charakterizuje spíše chladnější podnebí, tudíž se zde návštěvníci setkají především s jehličnatými stromy. Za vzácnou součást se považuje zbytek suťového lesa. Naopak na jižnější část parku dopadá více slunečního záření. Proto zde lidé mohou spíše spatřit listnaté stromy. Z dalších rostlin si pozornost zajisté získají vzácné bylinky, tulipán lesní či exotické dřeviny.⁶⁸

Z kulturních akcí se zájemci mohou těšit například na koncert s názvem *Melodie, které milujeme*, v němž se uvede několik skladeb z celosvětově známých muzikálů,⁶⁹ či na divadelní představení *Vysavač* v podání českého herce Bohumila Klepla.⁷⁰ Pro děti a jejich rodiče se připravuje zinscenování pohádky *Šíleně smutná princezna*.⁷¹ Za netradiční lze pokládat prohlídku zámeckého depozitáře zbraní. Průvodce představí jinak běžně nepřístupné exponáty vysoce hodnotné sbírky. Jistě všechny zaujme široká škála a různorodost vystavených předmětů, a to od chladných zbraní až po ty palné.⁷² V říjnu se pro příznivce sokolnictví koná setkání, v pořadí již 53., na které se dostaví i chovatelé ze zahraničí. Návštěvníci zhlédnou několik ukázek představujících běžný výcvik těchto dravců.⁷³

Motivem k navštívení zámeckého areálu se tedy kromě získání přehledu o historii památky může stát poznání místní flóry či možnost kulturního vyžití v podobě zhlédnutí divadelních představení. Některá se svojí tematikou přímo orientují na rodiny s dětmi. Za specialitu lze považovat expozici pro nadšence do historických zbraní.

⁶⁸ Park a zahrada. *Opočno* [online]. © 2003–2016, Národní památkový ústav. [cit. 12. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamek-opocno.cz/cs/o-zamku/park>

⁶⁹ *Melodie, které milujeme* – K. Žmolíková – klavír a zpěv. *Opočno* [online]. © 2003–2016, Národní památkový ústav. [cit. 13. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamek-opocno.cz/cs/akce/51556-melodie-ktere-milujeme-k-zmolikova-klavir-a-zpev>

⁷⁰ *Vysavač* (divadelní představení na nádvoří opočenského zámku). *Opočno* [online]. © 2003–2016, Národní památkový ústav. [cit. 13. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamek-opocno.cz/cs/akce/50851-vysavac-divadelni-predstaveni-na-nadvori-opocenskeho-zamku>

⁷¹ Pohádka na zámku Opočno: *Šíleně smutná princezna*. *Opočno* [online]. © 2003–2016, Národní památkový ústav. [cit. 13. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamek-opocno.cz/cs/akce/50438-pohadka-na-zamku-opocno-silene-smutna-princezna>

⁷² Opočenský zámecký depozitář zbraní - komentované prohlídky. *Opočno* [online]. © 2003–2016, Národní památkový ústav. [cit. 13. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamek-opocno.cz/cs/akce/49387-opocensky-zamecky-depozitar-zbrani-komentovane-prohlidky>

⁷³ 53. Národní sokolnické setkání s mezinárodní účastí. *Opočno* [online]. © 2003–2016, Národní památkový ústav. [cit. 13. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamek-opocno.cz/cs/akce/51548-53-narodni-sokolnicke-setkani-s-mezinarodni-ucasti>

5 Potštejn

Obec Potštejn se rozprostírá v oblasti pod Orlickými horami. Územím protéká řeka Divoká Orlice.⁷⁴ Podle statistiky zde k 1. 1. 2019 žilo 988 stálých obyvatel.⁷⁵

Jako největší památkové dominanty se do podvědomí dostaly místní hrad a zámek. Kromě těchto vzácných objektů se návštěvníci mohou zastavit například u kostela sv. Vavřince z první poloviny 19. století, kašny či sochy sv. Floriána, umístěných v historickém jádru obce. K tamnímu hřbitovu se přimyká kostel sv. Marka. Díky zřízené expozici o obci Potštejn se lidé blíže seznámí s jejím historickým vývojem a podrobněji se dozvědí o zdejších památných místech.⁷⁶

5.1 Hrad

Předpokládaný počátek budování hradu se datuje na přelom 13. a 14. století. Za údajného zakladatele se považuje Půta, který jako první z rodu Půticů osídlil území okolo Divoké Orlice. Usuzuje se tak podle přídomku „z Mladého Potštejna“, který začal Půta používat. Nicméně tento fakt není zcela doložený, proto jako první oficiální doklad o hradě Potštejn platí až listina z roku 1312, zmiňující se o přítomnosti Půtova syna a vnuka v tomto objektu.⁷⁷

V roce 1339 podnikl tažení na hrad markrabě Karel (pozdější císař Karel IV.), kterého se společně s veškerým majetkem během devíti týdnů zmocnil. Rozhodl se však pro jeho úplné zboření.⁷⁸ O dva roky později došlo k navrácení většiny rodového majetku. Nicméně území po strženém objektu zůstalo v moci krále. Proto se zahájila výstavba nového hradu, nesoucího pojmenování Velešov. Tam se právě umístilo navrácené vlastnictví Půticů. Roku 1356 získal (nyní již císař) Karel IV. koupí opět celé panství zpět, tentokrát však

⁷⁴ O obci. *Potštejn* [online]. © 2020 POTŠTEJN. [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.potstejn.cz/index.php/o-nasi-obci>

⁷⁵ Počet obyvatel v obcích České republiky k 1. 1. 2019. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 4. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/91917344/1300721903.pdf/ea01e710-2ae5-49f3-8792-ebb384754346?version=1.0>

⁷⁶ O obci. *Potštejn* [online]. © 2020 POTŠTEJN. [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.potstejn.cz/index.php/o-nasi-obci>

⁷⁷ MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 116. ISBN 80-902400-3-2.

⁷⁸ DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*. 2. vyd. Praha: Libri, 2000, s. 443. ISBN 80-7277-003-9.

i s Velešovem. Rozhodl se pro znovupostavení hradu Potštejn, následně sloužícího jako stěžejní královské sídlo.

Ještě před rokem 1371 obdržel panství jako zástavu Bolek, opolský kníže. Stejně tak se hrad poté dostal od Václava IV. k Jindřichovi Lacembokovi z Chlumu a k markraběti moravskému Prokopovi. Jelikož sídlo později patřilo manželce Václava IV. Žofii a zároveň ho opět díky zástavě získal pod svoji správu Hynek Krušina z Lichtenburka, došlo na vzájemné rozepře. V nich nakonec uspěla královna Žofie. Dalšími majiteli hradu se stali král Zikmund, Půta nejmladší z Častolovic a jeho matka Anna Osvětimská, od které majetek přešel znovu k Hynkovi Krušinovi.

V Liticích, sousedním panství, tehdy vládl Jiří z Poděbrad. Pod svoji správu získal v roce 1454 i Potštejn. Nicméně jako své hlavní sídlo stále považoval litické, tudíž potštejnské panství postupně ztrácelo na svém významu. Boček z Kunštátu, syn Jiřího z Poděbrad, se stal vlastníkem veškerého majetku po otcově smrti. Hned nato přenechal vše svému bratrovi Jindřichovi. Ten se však dostal do vysokých dluhů a tato okolnost ho přinutila k prodeji svých statků. Stalo se tak roku 1495, kdy o oboje panství projevil zájem Vilém z Pernštejna. Potštejnský hrad si zvolil jako své stěžejní sídlo, a z toho důvodu se rozhodl pro jeho celkovou přestavbu a zesílení.

Za Vilémova syna Vojtěcha se panství značně rozšiřovalo. Dále se veškerý majetek nacházel v rukou jeho bratra Jana, po jehož smrti vše přešlo k synovi Jaroslavovi. Kvůli dluhům se musel rozhodnout pro prodej obou panství – litického i potštejnského. Událo se tak roku 1556, kdy se novým majitelem stal rýnský falckrabě Arnošt. Ten však města nekupoval se záměrem spravovat je, nýbrž s vidinou jejich následného zpeněžení. Z tohoto důvodu nechal veškeré statky rozdělit na pět dílů, které postupem času odkoupili jiní šlechtici. Konkrétně Potštejn získal pod svoji správu Václav Hrzán z Harasova.

Následníkem Václava se stal jeho syn Adam Felix. Jelikož v době úmrtí svého otce nedosáhl ještě plnoletosti, funkci správce zastával jeho opatrovník Mikuláš z Vildštejna. Od roku 1576, kdy se již plným majitelem stal Adam Felix, probíhaly na hradě renesanční úpravy některých částí. Předpokládá se, že se těchto architektonických přeměn účastnil také významný italský stavebník Vlach Burian Gozzi. V tomto zvelebování se snad pokračovalo i za Adama staršího z Harasova, který spravoval panství za dceru Adama Felixe Annu Kateřinu, nedosahující zatím dospělosti.

Jakmile se Anna Kateřina panství ujala, začalo ztrácet na svém významu. Její způsob spravování došel až k velké zadluženosti, kvůli níž nezbyla jiná možnost než veškerý majetek prodat. Zájem projevil Kašpar z Grambu, Nizozemec sloužící jako generál u císařského dvora. Po Kašparově smrti připadla část vlastnictví, konkrétně Potštejn, jeho dceři Františce Magdaleně. Zbytek (jednalo se o území Kostelce nad Orlicí) přenechal ve svém odkazu jezuitské koleji sv. Klimenta. Díky tomuto dělení se zachovaly bližší informace o tehdejší podobě hradu. Dá se předpokládat, že se v této době jevil celkem zachovale. Stěny tvořil kámen a pokrytí stavby zastávaly šindele a cihly. Hradby se vybudovaly ve třech pásmech. Vnitřní prostory se skládaly z nespočtu místností. Velmi významnou roli pro hrad zastávaly dvě studny, dosahující nesmírné hloubky.

Manželka a dcera Kašpara z Grambu nebyly spokojeny s rozhodnutím, které vyplynulo ze závěti. Proto vynakládaly svá úsilí na opětovné získání kosteleckého panství. Nakonec se tak stalo roku 1666, kdy Václav Záruba z Hustířan, choť Františky Magdaleny, přistoupil ke koupi Kostelce zpět od jezuitské koleje. Majetky se tímto opět sloučily dohromady. Hlavní sídlo si rod zvolil právě na zámku v Kostelci nad Orlicí, což mělo za následek velké chátrání hradní budovy v Potštejně.

V roce 1746 odkoupil potštejnské majetky od rodu Zárubů Jan Ludvík Harbuval-Chamaré. Tento šlechtic původem z Francie disponoval velkými obecnými znalostmi a vynikal především v oblasti ekonomie. Založil zde i nové odvětví pro podnikání, a to textilní manufakturu. Zájem celé rodiny o zdejší pověst o pokladu zavedl k založení několika modlitebních míst, eliminujících působení zdejších škodlivých elementů, které údajně měly střežit i tento poklad. Jako první se vystavěla kaple sv. Jana Nepomuckého. Práce probíhaly mezi lety 1750 až 1752. Za deset let v ní vypukl požár, nicméně se hned přistoupilo k jejím opravám. Došlo také na vybudování křížové cesty, vedoucí z města až k samotnému hradu. Čtyři roky trvala výstavba velmi vzácné kaple Svatých schodů. Pravděpodobným navrhovatelem této stavby se stal syn Jana Ludvíka, Jan Antonín.⁷⁹

Velký zájem Jana Antonína o pověstný poklad směřoval k tomu, že se rozhodl zahájit nepřetržité průzkumné práce, při nichž se vykopala nespočet chodeb. To však mělo za následek

⁷⁹ MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 117 - 122. ISBN 80-902400-3-2.

značné poškození hradu.⁸⁰ Nicméně díky této soustavné činnosti se mohl následně sestavit náčrt podoby objektu. Po smrti Jana Antonína přešlo panství do rukou jeho syna, nesoucího zcela totožné jméno. Za dob jeho hospodaření se přistoupilo na několik značných oprav. Především se týkaly kaple Svatých schodů, kterou poté nově pojmenoval po světcí Janu Nepomuckému, jelikož ta předešlá se stejným názvem postupem času zcela zchátrala.

V roce 1938 projevil Klub českých turistů snahu zachránit již tuto zříceninu. Do pronájmu mu ji poskytl tehdejší vlastník František Jindřich Antonín Dobřenský z Dobřenic. Nicméně v roce 1941 došlo kvůli nacistickému nařízení k přerušení veškerých záchranných akcí Potštejna. O čtyři roky později následovalo zabavení celého území ve prospěch státních lesů. Až nyní se pokračovalo v dalších pracích, které měly zabezpečit celý objekt. Ještě chvíli tyto zásahy inicioval Klub českých turistů, následně však další úkony pocházely od samotné obce. Kvůli těmto opravám a stále nevyhovujícímu stavu objektu se nakonec v osmdesátých letech rozhodlo o jeho zneprístupnění široké veřejnosti. Z opětovného otevření hradu se návštěvníci mohli těšit až v roce 1993.⁸¹

5.1.1 Současné využití

Návštěvní sezóna hradu probíhá od dubna do října. K uskutečnění prohlídky je zapotřebí účast minimálně pěti osob. Celková doba výkladu činí přibližně 45 minut.⁸²

V roce 2019 se zájemci mohli zúčastnit divadelního festivalu s názvem Divadelní Potštejn. V rozmezí čtyřech dnů (4.–7. července) si návštěvníci vybrali z několika nabízených představení, která svým zaměřením náležela jak dětem, tak i dospělým. Téhož měsíce se konal trh, nesoucí se v duchu středověku. Kromě možnosti zakoupení tradičních výrobků si dobrovolníci zkusili manipulaci s lukem či zhlédli několik technik práce z oblasti kovářství. Nechyběla ani prohlídka zbraní typických pro toto období. Během srpna se také uskutečnily dvě netradiční prohlídky, konané během noci s doprovodným programem.⁸³

⁸⁰ DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*. 2. vyd. Praha: Libri, 2000, s. 444. ISBN 80-7277-003-9.

⁸¹ MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 123. ISBN 80-902400-3-2.

⁸² Hrad Potštejn. *Potštejn* [online]. © 2020 POTŠTEJN. [cit. 13. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.potstejn.cz/index.php/hrad-potstejn/o-hrade-potstejn>

⁸³ Akce na hradě. *Potštejn* [online]. © 2020 POTŠTEJN. [cit. 23. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.potstejn.cz/index.php/hrad-potstejn/o-hrade-potstejn/78-obec/223-akce-na-hrade>

Každoročně se organizuje již tradiční pochod Přes tři hrady. Účastníci si mohou vybrat ze tří míst, odkud zahájí svoji trasu, a to ze Sopotnice, Žampachu nebo Potštejna. Pro rok 2020 se připravuje dvanáct tras pro pěší turisty, které dosahují své délky v rozsahu pěti až padesáti kilometrů. Dále v nabídce figuruje dvanáct cest pro cyklisty, šest pro účastníky na koloběžkách a jedna pro běžce.⁸⁴

Svým programem se tedy Potštejn orientuje na kulturně-poznávací a sportovní cestovní ruch. Nabídka divadelních představení se snaží vyhovět širokému spektru návštěvníků, což dává příležitost k jejich zhlédnutí i rodinám s dětmi. Pochod, jehož trasa vede i přes Potštejn, spadá do oblasti pěší turistiky a cykloturistiky.

5.2 Zámek

V roce 1746 připadl Potštejn šlechtici Janu Ludvíku Harbuvalu de Chamaré, a to díky odkoupení tohoto území. Nicméně stav tehdejšího hradu neodpovídal podmínkám vhodným pro živobytí, proto Jan došel k přesvědčení o nezbytnosti vybudování nového sídla. Svolil k výstavbě zámku, jenž situoval do okolí panského dvora, složeného z většího množství hospodářských budov.⁸⁵ Z toho vyplývá, že se jednalo spíše o pozdně barokní přestavbu, a nikoli novostavbu. To se týkalo především vstupního (východního) křídla. Zámek svojí dispozicí zcela obklopuje prostor dvora.⁸⁶

V roce 1754 nechal Jan zřídit kapli, pojmenovanou Nejsvětější Trojice. Výzdoba se nesla ve stylu rokoka. Za pozoruhodný se také považuje hlavní sál zámku, v němž se nachází dekorace zhotovená z umělého mramoru.⁸⁷ Mezi lety 1757–1772 svoji pozornost přesunul na okolí zámku, a to konkrétně na zahrady a park. Předpokládá se, že na celou výstavbu povolal architekta Josefa Jägera.

Veškerý majetek zdědil v roce 1765 Janův syn Jan Antonín. Po něm vše převzal taktéž jeho syn, mající totožné jméno. Jelikož se mu narodila pouze dcera Alžběta, potštejnská větev tohoto rodu již nemohla pokračovat. Alžběta se provdala za Prokopa Dobřenského z Dobřenic, který zámek získal pod svoji správu. V této době pravděpodobně došlo

⁸⁴ Pochod Přes tři hrady. *Klub českých turistů Sopotnice* [online]. [cit. 14. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.kct-sopotnice.com/index.php/16-pres-tri-hrady/94-pochod-pres-tri-hrady-20>

⁸⁵ VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. Praha: Libri, 1999, s. 419. ISBN 80-85-983-61-3.

⁸⁶ MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 127. ISBN 80-902400-3-2.

⁸⁷ VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. Praha: Libri, 1999, s. 419. ISBN 80-85-983-61-3.

k vybudování anglického parku. O jeho následném zvětšení rozhodl Prokopův syn Antonín Jan.

Rod z Dobřenic pocházel z českých zemí. Nicméně František Jindřich Antonín, vnuk Antonína Jana, se hlásil k maďarské národnosti, jelikož jeho matka pocházela z těchto krajů. Z toho důvodu došlo v roce 1945 k zabavení veškerého rodového majetku. Od roku 1949 prostory sloužily pro účely tehdejší odborářské školy. Následně se rozhodlo o odstranění některé nevyhovující výzdoby.

Roku 1989 připadla budova závodu s názvem Kancelářské stroje Hradec Králově, o rok později zase společnosti Bienvenue. Od roku 1994 ztratil zámek své využití a následně pustnul. Budovu do svého držení opět získal stát, který ji následně prodal další společnosti.⁸⁸ Roku 2004 se rozhodli manželé Nováčkovi zámek odkoupit. Zahájili celkovou rekonstrukci a o dva roky později již budovu zpřístupnili široké veřejnosti.⁸⁹

5.2.1 Současné využití

Prohlídky zámeckého interiéru se konají v období od května do září. V nabídce se nachází několik prohlídkových okruhů, které svým zaměřením zaujmou jak dospělí, tak i děti.⁹⁰ Při standardní variantě návštěvníci zhlédnou zámeckou jídelnu, nespočet salónek, knihovnu či pracovnu. Zámek se pyšní především tzv. Mramorovým sálem, který vyniká svojí výzdobou z období rokoka. I dnes si našel své plné využití, a to především při slavnostních událostech jako svatbách, hudebních koncertech či divadelních vystoupení. Délka výkladu činí přibližně tři čtvrtě hodiny.⁹¹ O prázdninách se děti mohou těšit na tzv. hranou prohlídku, při které se dozvědí něco o samotné historii i údajném pokladu formou divadelního vystoupení.⁹² Expozice s názvem Bubákov zavede návštěvníky do zámeckého sklepení, v němž se setkají s postavami spjatými s Potštejnem. Mohla by se pro některé zdát trochu

⁸⁸ MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 128 - 129. ISBN 80-902400-3-2.

⁸⁹ Zámek dnes. *Zámek Potštejn* [online]. © 2020 zamekpotstejn.cz. [cit. 12. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamekpotstejn.cz/cs/zamek-dnes>

⁹⁰ Otevírací doba a vstupné. *Zámek Potštejn* [online]. © 2020 zamekpotstejn.cz. [cit. 2. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamekpotstejn.cz/cs/oteviraci-doba>

⁹¹ Klasická prohlídka. *Zámek Potštejn* [online]. © 2020 zamekpotstejn.cz. [cit. 2. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamekpotstejn.cz/cs/klasicka-prohlidka>

⁹² Hraná prohlídka. *Zámek Potštejn* [online]. © 2020 zamekpotstejn.cz. [cit. 3. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamekpotstejn.cz/cs/hrana-prohlidka>

strašidelná, nicméně u dětí se jí dostává velkého věhlasu.⁹³ Ti nejmenší, a to už od prvního roku života, rádi navštěvují výstavu nazvanou Pohádkov, v níž mají za úkol najít deset pohádek, umělecky zobrazených jak po stránce malířské, tak i plastické.⁹⁴ Poslední možná prohlídka probíhá v období Vánoc, konkrétně druhou adventní sobotu. Při této příležitosti se lidem skýtají informace o některých vánočních tradicích a zároveň zhlédnou hraný příběh z prostředí Betléma. Každoročně se této události zúčastní nespočet zájemců všech generací.⁹⁵

Jako součást areálu se zachoval také zámecký park. Jeho podobu tvoří krásně koncipované zahrady francouzského stylu, z nichž se největšímu ohlasu dostává tzv. Růžové zahradě, v kombinaci se zdejší anglickým parkem. Celý prostor nabízí řadu velmi vzácných stromů či rostlin. Pyšní se například liliovníkem tulipánokvětým nebo kaštanovníkem jedlým, patřícími mezi listnaté stromy.⁹⁶

Pro rok 2020 se v nabídce pro základní a mateřské školy nachází zcela nový vzdělávací program. Celý projekt se ponese v duchu zábavy, při níž se děti sami zapojí do celého procesu. Aktivita se připravují pro dvě skupiny dětí, a to ve věkovém rozpětí 2,5–9 let a 9–15 let. Žáci se zúčastní prohlídky zámku, doplněné o hrané příběhy, projdou se zámeckým parkem a zhlédnou výstavu králíků a morčat. Nakonec obdrží nějakou odměnu za absolvování celého programu.⁹⁷

Každé jaro na jaře se pořádají Velikonoční oslavy a řemeslný jarmark. Při této příležitosti se představí několik řemesel se svými pracovními technikami. Navíc se samotným návštěvníkům skýtá možnost vlastního ozkoušení dané činnosti. Připravená dílnička naučí zájemce některé techniky ručních prací spojených s tímto svátkem. Například si osvojí dovednost pletení pomlázky či košíků, malování velikonočních vajíček, nebo dokonce pečení jidášů. Při tom se lidé dozvídají, za jakých okolností tyto dlouholeté zvyky vznikaly.⁹⁸

⁹³ Bubákov. *Zámek Potštejn* [online]. © 2020 zamekpotstejn.cz. [cit. 3. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamekpotstejn.cz/cs/bubakov>

⁹⁴ Pohádkov. *Zámek Potštejn* [online]. © 2020 zamekpotstejn.cz. [cit. 3. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamekpotstejn.cz/cs/pohadkov>

⁹⁵ Vánoční prohlídka. *Zámek Potštejn* [online]. © 2020 zamekpotstejn.cz. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamekpotstejn.cz/cs/vanocni-prohlidka>

⁹⁶ Zámecký park. *Zámek Potštejn* [online]. © 2020 zamekpotstejn.cz. [cit. 6. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamekpotstejn.cz/cs/zamecky-park>

⁹⁷ Tipy na školní výlety. *Zámek Potštejn* [online]. © 2020 zamekpotstejn.cz. [cit. 6. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamekpotstejn.cz/cs/skolni-vylety>

⁹⁸ Velikonoce a řemeslný jarmark. *Zámek Potštejn* [online]. © 2020 zamekpotstejn.cz. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamekpotstejn.cz/cs/zamek-a-prohlidky/archiv-akci-zamek-potstejn/archiv-akci-zamku-potstejn-2018/velikonoce-a-remeslny-jarmark>

V měsíci dubnu se po dva dny konají tzv. Čarodějnické prohlídky. V celém interiéru zámku se hrají čarodějnické příběhy, které v sobě nesou vyprávění jak historických událostí, tak i pověstí. Děti se setkají nejen se spoustou postav čarodějníc, ale také například s kouzelníkem, mudrci či babkou kořenářkou.⁹⁹

Každý červenec pořádá zámek Potštejn v součinnosti se zámek Doudleby nad Orlicí a ostatními sdruženími tradiční Promenádu v kloboucích. Pochod vždy začíná v městysi Doudleby nad Orlicí, pokračuje přes obec Záměl a vrcholné zakončení probíhá na zámku v Potštejně. V odpoledních hodinách se přechází na vyhlášení soutěže o nejhezčí klobouky a vítězové obdrží hodnotné ceny.¹⁰⁰

Z výše uvedené nabídky lze předpokládat, že primární cílovou skupinou se staly rodiny s dětmi. Svědčí o tom tematicky přizpůsobené expozice i doprovodné programy. Za speciální motiv pro navštívení zámku se dá považovat účast na vzdělávacím projektu, určený pro děti základních škol.

⁹⁹ Čarodějnické prohlídky. *Zámek Potštejn* [online]. © 2020 zamekpotstejn.cz. [cit. 8. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamekpotstejn.cz/cs/zamek-a-prohlidky/archiv-akci-zamek-potstejn/archiv-akci-zamku-potstejn-2018/carodejnicke-prohlidky>

¹⁰⁰ Promenáda v kloboucích. *Zámek Potštejn* [online]. © 2020 zamekpotstejn.cz. [cit. 8. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamekpotstejn.cz/cs/zamek-a-prohlidky/archiv-akci-zamek-potstejn/archiv-akci-zamku-potstejn-2018/promenada-v-kloboucich>

6 Rychnov nad Kněžnou

První písemná zmínka o Rychnově nad Kněžnou pochází z roku 1258. Původní osada se proměnila v město v roce 1488. S ním vznikl i znak, dochovaný do dnešní doby, který v sobě zobrazuje pannu na jelenu.¹⁰¹ Městečko se rozprostírá mezi Orlickou tabulí a Podorlickou pahorkatinou.¹⁰² Zaujímá rozlohu o 3 495 ha.¹⁰³ V současnosti zde žije okolo 11 tisíc obyvatel.¹⁰⁴

Kromě nejproslulejší památky, kolowratského zámku, zde návštěvníci mohou také zhlédnout chrám Nejsvětější Trojice, zvonici, v níž se nachází třetí největší zvon v České republice, Kryštof, dále kostel sv. Havla, synagogu či židovský hřbitov.¹⁰⁵

S Rychnovem se spojuje i mnoho věhlasných jmen. Patří k nim například Magdalena Dobromila Rettigová, autorka Domácí kuchařky, historik František Martin Pelcl, po němž nese své jméno místní divadlo a gymnázium, hudební skladatel Jiří Rychnovský, kazatel Bohuslav Balbín či novinář a spisovatel Karel Poláček. Z novodobých osobností lze zmínit Romana Šebrleho, olympijského vítěze v desetiboji, a Irenu Francovou-Dohnálkovou, několikanásobnou mistryni světa v jízdě na skibobech.¹⁰⁶

6.1 Hrad

Údajným zakladatelem hradu i samotného města Rychnov nad Kněžnou se stal stoupenec Přemysla Otakara II. Heřman z Drnholce, nesoucí od roku 1258 přídomek „de Richenawe“, tedy „z Rychnova“. Hrad i město situoval na svah poblíž řeky Kněžné. U hradu lze přepokládat, že se nacházel v severnější části města, tedy na vyvýšenějším místě.

¹⁰¹ IMLAUF, Lubomír. *Rychnov nad Kněžnou 1258-2008: 750 let od první písemné zmínky*. Nové Město nad Metují: Pro Kulturu Rychnov nad Kněžnou s.r.o. vydal Fotoateliér Imlauf, 2008, s. 6. ISBN 978-80-903514-6-2.

¹⁰² JÚZLOVÁ, Jana, Antonín KOČÍ a Nad'a ŠPETLÁKOVÁ, ed. *Česko*. V Praze: Knižní klub, 2005. Universum (Knižní klub), s. 372. ISBN 80-242-1525-x.

¹⁰³ Město a samospráva. *Rychnov nad Kněžnou* [online]. [cit. 11. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.rychnov-city.cz/profil.asp?p1=51>

¹⁰⁴ Počet obyvatel v obcích České republiky k 1. 1. 2019. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 4. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/91917344/1300721903.pdf/ea01e710-2ae5-49f3-8792-ebb384754346?version=1.0>

¹⁰⁵ IMLAUF, Lubomír. *Rychnov nad Kněžnou 1258-2008: 750 let od první písemné zmínky*. Nové Město nad Metují: Pro Kulturu Rychnov nad Kněžnou s.r.o. vydal Fotoateliér Imlauf, 2008, s. 11. ISBN 978-80-903514-6-2.

¹⁰⁶ IMLAUF, Lubomír. *Rychnov nad Kněžnou 1258-2008: 750 let od první písemné zmínky*. Nové Město nad Metují: Pro Kulturu Rychnov nad Kněžnou s.r.o. vydal Fotoateliér Imlauf, 2008, s. 42. ISBN 978-80-903514-6-2.

Ovšem jedná se pouze o domněnku, jelikož neexistují žádné přímé důkazy v podobě zachování některých částí objektu. Podle mnoha historiků nedosahoval velkých rozměrů, údajně se na něm nacházela okrouhlá věž a jako hlavní stavební materiál posloužilo dřevo.

Samotná písemná zmínka o rychnovském hradu pochází až z roku 1384. Týkala se odcizení jakýchsi církevních předmětů, které neznámý pachatel posléze ukryl právě na tomto místě. V této době již objekt vlastnil Jetřich z Rychnova. Dále, za doby husitské, se majiteli stali bratři Jan a Hynek z Rychnova, kteří později podporovali Jiřího z Poděbrad. Již na konci 15. století panství patřilo sourozencům Heřmanovi a Albrechtovi z Rychnova, načež samotný hrad dostal do vlastnictví Albrecht. Avšak v roce 1497 ho společně s dvorem a městečkem odkoupil Vilém z Pernštejna, načež se Rychnov stal součástí jeho liticko-potštejnského panství. Vilém si však hrad nezvolil za své hlavní sídlo, tudíž začal ztrácet na svém významu. Od roku 1503 měli dvůr na nějaký čas spravovat měšťané.

Roku 1556 následoval další prodej panství, tentokrát falckraběti rýnskému jménem Arnošt. O čtyři roky později záhy zemřel a město získal jako odúmrť král Ferdinand I. Následující vlastník Maxmilián II. přenechal panství v roce 1571 správě města. Majitelem se stal i panovník Rudolf II., od něhož vše posléze koupil Burian Trčka z Lípy.

Na konci 16. století začal hrad velmi chátrat, neboť vlastníci již sídlili v jiném objektu, a to v tzv. „starém zámku“.¹⁰⁷

6.2 Starý zámek

Burian Trčka z Lípy patřil k šlechtickému rodu, který se především soustřeďoval na podnikatelskou činnost. Uvádí se, že nechal vybudovat „starý zámek“ společně s rychnovským pivovarem. Situoval ho do městské části pojmenované Habrová, nacházející se na severním okraji města. Tato informace se dostala do povědomí díky českému historikovi Augustu Sedláčkovi, jenž ji uvedl ve své historické publikaci, ovšem bez udání informačního zdroje. Jelikož tento majitel považoval za své hlavní panství Posázaví a v roce 1561 zde položil základy pro své nové sídlo, objevují se pochybnosti o tom, zda by se v takové míře mohl zaměřit i na panství v Rychnově nad Kněžnou, které navíc spravoval pouze 10 let.

¹⁰⁷ MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 140 – 143. ISBN 80-902400-3-2.

Z toho důvodu se lze domnívat, že o vybudování zámku rozhodl až následující vlastník, který v roce 1587 celé panství odkoupil. Jím se stal pražský erbovní měšťan Kryštof starší Betengel z Neunperku. Sem přenesl své sídlo a snažil se o rozkvět města. K němu napomohla například výstavba kostela Nejsvětější Trojice, v tehdejší době v renesančním stylu.

Po jeho smrti v roce 1602 panství přešlo do rukou bratra Eustacha Betengela. Z této doby se zachoval jediný zdroj, který (ne zcela prokazatelně) prozrazuje tehdejší vzhled zámku. Jedná se o jeho zpodobnění na oltářní arše, původně vyhotovené pro kostel Nejsvětější Trojice. Pravděpodobně se částečně liší od reálné podoby, zejména v určitých detailech a samotné velikosti. Nicméně tento obraz patří k jedněm z nejstarších, který takto původní zámek zachycuje. Lze zde spatřit dvůr ve tvaru obdélníku, obehnán hradbami nevelké výšky a doplněn střílnami. Zámek se skládal ze dvou křídel a pouze jednoho patra. Exteriér zdobila sgrafita, typická pro období renesance. Na střeše se tyčila úzká hodinová věžička. Vstupní bránu, která bezprostředně navazovala na objekt, zakončoval bohatě zdobený volutový štít.

Tento rod zde vládl do roku 1623. Tehdy majetek patřil Kryštofovi mladšímu Betengelovi, Eustachovu synu. Jelikož se však podílel na protihabsburském odboji, v důsledku toho přišel o veškeré své statky. Ještě téhož roku panství získal rakouský šlechtic Vincent Muschinger z Gumpendorfu. Následně během krátkého období sídlo přecházelo do rukou mnoha majitelů. Jednalo se například o Vincentovu dceru Marii Kateřinu,¹⁰⁸ dále o Vincenta Zukkoniho, po jehož smrti vše na základě poslední vůle zdědila Eleonora z Mantovy, která již v té době žila v manželství s králem Ferdinandem II.¹⁰⁹ Ovšem v roce 1639 vpadla švédská vojska na území města, které následně zcela vyrabovala. O rok později Eleonora přenechala sídlo mocnému českému šlechtici Albrechtu Libštejnskému z Kolowrat, příslušníku libštejnské větve tohoto rodu. Ten, stejně jako jeho předchůdci z doby pobělohorské, na rychnovském zámku nežil, pouze zde přebývali tehdejší správci panství.

Až jeho syn František Karel Libštejnský z Kolowrat se rozhodl přenést své sídlo sem. Nicméně se mu tento poměrně malý zámek jevil zcela nedostačujícím, proto si předsevzal vybudovat nový objekt v místech již zanikajícího hradu. Jedná se o tzv. „nový zámek“. Po završení jeho výstavby se „starý zámek“ začal využívat pouze jako prostory pro ekonomickou

¹⁰⁸ MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 143 - 144. ISBN 80-902400-3-2.

¹⁰⁹ SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou: pokus dějepisný*. V Praze. Knihovna: J. Otto. - Nákladem vlastním, 1871, s. 26.

správu. Ne moc příznivý osud potkal objekt i v podobě několika požárů. Poprvé se tak stalo před rokem 1704, kdy se následné rekonstrukce již v barokním stylu zhostil Norbert Leopold Libštejnský. Další nastal přesně o osmdesát let později. V důsledku toho se František Josef II. Libštejnský rozhodl všechny objekty upravit ve stylu klasicismu. Po necelém století, respektive v roce 1880, zde opět vypukl požár a znovu proběhly rozsáhlejší úpravy zámku, tentokrát především u severozápadního křídla.

Další majitel Bohuslav Kolowrat, pocházející z větve Krakowští-Libštejnští, prodal majetek manželům Mikšovým. Stalo se tak roku 1918 a již o dva roky později se začalo s celkovou renovací celého komplexu.¹¹⁰ Ten zahrnoval i pivovar, který měl Jan Mikš předchozích pět let pouze v pronájmu a zastával v něm funkci správce. Po tom, co se stal jeho plnoprávným majitelem, patřil pivovar tohoto typu k nejvýznamnějším ve své době.¹¹¹ Po druhé světové válce, v roce 1948, připadl celý zámecký areál státu. Až roku 1992 získali zpět veškerý majetek přímní příbuzní manželů Mikšových.¹¹²

6.3 Nový zámek

V roce 1670 se již začalo upravovat potenciální místo pro výstavbu raně barokního zámku. Do této doby se stihl završit projekt, svěřený neznámému architektovi pocházejícímu ze severní Itálie. Se samotnou stavbou se započalo o šest let později¹¹³ a trvala až do 90. let. Jednalo se o čtyřkřídlou budovu bez výraznějších zdobných prvků.¹¹⁴

Syn Františka Karla, Norbert Leopold, za své vlády přizval do města později vysoce ceněného architekta Jana Blažeje Santiniho – Aichela, který měl nejprve upravit ve stylu vrcholného baroka kostel Nejsvětější Trojice. Po Norbertově smrti převzal moc do svých rukou jeho syn František Karel II. a právě v tuto dobu se začalo pracovat na rozsáhlé přestavbě zámku, zřejmě podle plánu již jmenovaného stavitele Santiniho – Aichela. Završení

¹¹⁰ MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 144 - 145. ISBN 80-902400-3-2.

¹¹¹ Naši sládci. *Pivovar Rychnov nad Kněžnou* [online]. © 2016 Městský Podorlický Pivovar s.r.o. [cit. 11. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.pivovarrychnov.cz/nasi-sladci>

¹¹² MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 145. ISBN 80-902400-3-2.

¹¹³ Historie. *Zámek Rychnov nad Kněžnou* [online]. © 2017 Zámek Rychnov nad Kněžnou. [cit. 16. 11. 2019]. Dostupné z: <https://zamekrychnov.cz/cs/historie>

¹¹⁴ MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 147. ISBN 80-902400-3-2.

rekonstrukce se přepokládá před rokem 1724.¹¹⁵ O tři roky později nechal František vystavět i zámeckou jízdárnu, která však později sloužila jako sýpka. Celý areál, včetně úprav terénu a zahrad, získal svou vrcholnou podobu v roce 1730. Dále se již tak zásadní změny ve vzhledu objektu neuskutečnily, vždy se jednalo jen o údržbové a mírně zvelebovací zásahy.

Za posledního majitele z libštejnské větve, Františka Antonína, postihl kostel Nejsvětější Trojice požár, čímž následně získal novogotickou podobu. Po jeho smrti celé panství přešlo do vlastnictví druhé větve rodu Kolowratů, jelikož po sobě nezanechal žádného mužského potomka. Nyní se jedná o větev krakovskou. Jako první z nich spravuje rychnovské majetky Jan Karel, nazývaný též Hanuš. Pokračovatelem se stal Theodor Kolowrat-Krakovský, po něm Zdeněk I., za jehož působení proběhly rozsáhlejší úpravy prostoru v blízkosti zámku. Dokonce od roku 1889 směl Zdeněk mít součástí svého jména i další přídomek - Libštejnský.

Následující majitel Zdeněk II. inicioval velmi rozsáhlou renovaci. Práci svěřil tehdejšímu architektovi Hányšovi. Když panství připadlo jeho bratrovi Janovi, zanedlouho shořela zámecká jízdárna. V roce 1948 však veškeré rychnovské statky převzala národní správa, později vše patřilo samotnému státu. Zámek se díky své vysoké architektonické hodnotě dostal na seznam tzv. „státních zámků“, tudíž ho mohla navštívit i široká veřejnost. K tomuto rozhodnutí přispěla také unikátní kolowratská galerie, zřízená již před rokem 1743.¹¹⁶

V objektu se nacházelo i Muzeum Orlických hor, jehož sbírky se přestěhovaly z prostor piaristické koleje,¹¹⁷ dále také Orlická galerie a okresní archiv. V 70. letech znovu proběhla oprava celého areálu. Ovšem roku 1992 získal rod Kolowratů své veškeré majetky zpět – již se jednalo o Jaroslava Kryštofa, syna Jana Kolowrata.¹¹⁸ Od roku 1999 do současnosti funkci majitele zastává Jan Egon Kolowrat.¹¹⁹

¹¹⁵ VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. Praha: Libri, 1999, s. 440 – 441. ISBN 80-85-983-61-3.

¹¹⁶ MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 147 - 149. ISBN 80-902400-3-2.

¹¹⁷ Historie muzea. *Muzeum a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou* [online]. © 2018 Muzeum a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou. [cit. 30. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.moh.cz/historie-muzea>

¹¹⁸ MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998, s. 149. ISBN 80-902400-3-2.

¹¹⁹ Historie. *Zámek Rychnov nad Kněžnou* [online]. © 2017 Zámek Rychnov nad Kněžnou. [cit. 16. 11. 2019]. Dostupné z: <https://zamekrychnov.cz/cs/historie>

6.3.1 Současné využití

Návštěvní sezóna zámku probíhá od května do října. Zájemci mají možnost si vybrat ze dvou prohlídkových okruhů. První v sobě zahrnuje vstup do samotných zámeckých prostor, ve kterých lze spatřit například původní mobiliář. Dále se zde nachází sbírka rodových obrazů, vzácných zbraní či vějíře rodu Kolowratů. U druhého okruhu lidé zhlédnou interiér kostela Nejsvětější Trojice i zvonici, která v sobě ukrývá třetí největší zvon v České republice. Podívají se do dvou kaplí, a to Pražského Jezulátka a Loretánské.¹²⁰

Každoročně se jak na nádvoří, tak v samotné budově zámku konají Zámecké adventní trhy. Scházejí se zde obchodníci s vánočními stromky, rybími produkty, tradičními pochutinami či vlastnoručními výrobky. Patří k nim i doprovodný program, který mívají ve své režii různé rychnovské instituce. V roce 2019 proběhla tato událost v sobotu 14. prosince od 9 do 17 hodin.¹²¹

Za neodmyslitelnou součást vánočních svátků se pokládá výstava Betlémů, konaná v konírně rychnovského zámku. Na expozici se podílejí soukromí sběratelé i samotní výrobci betlémů, dále také různá muzea. Doprovodného programu se zúčastňují žáci z místní základní umělecké školy. Roku 2019 se akce uskutečnila od 6. do 26. prosince.¹²²

Poslední den letních prázdnin roku 2019 proběhla na dvou nádvořích přehlídka starodávných automobilů a motocyklů. Některé exponáty se umístily i před kostel Nejsvětější Trojice. Zahájení celé události připadlo na 10. hodinu.¹²³

Z výše uvedených poznatků lze zkonstatovat, že hlavní prioritou zámku se stal kulturně-poznávací cestovní ruch. Kromě samotné pamětihodnosti mohou návštěvníci zhlédnout i interiéry dalších staveb nacházejících se v areálu. Velký důraz se klade na tradice a události s nimi spojené.

¹²⁰ Otevírací doba. *Zámek Rychnov nad Kněžnou* [online]. © 2020 Zámek Rychnov nad Kněžnou. [cit. 15. 2. 2020]. Dostupné z: <https://zamekrychnov.cz/cs/oteviraci-doba>

¹²¹ Zámecké adventní trhy 2019. *Zámek Rychnov nad Kněžnou* [online]. © 2020 Zámek Rychnov nad Kněžnou. [cit. 15. 2. 2020]. Dostupné z: <https://zamekrychnov.cz/cs/aktuality/177-adventni-trhy-2019>

¹²² Výstava betlémů 2019. *Zámek Rychnov nad Kněžnou* [online]. © 2020 Zámek Rychnov nad Kněžnou. [cit. 16. 2. 2020]. Dostupné z: <https://zamekrychnov.cz/cs/aktuality/176-betlemy-2019>

¹²³ Výstava veteránů. *Zámek Rychnov nad Kněžnou* [online]. © 2020 Zámek Rychnov nad Kněžnou. [cit. 16. 2. 2020]. Dostupné z: <https://zamekrychnov.cz/cs/aktuality/171-veterani-srpen-2019>

Závěr

Bakalářská práce se zabývala popisem vybraných profánních staveb nacházejících se v regionu Rychnov nad Kněžnou. Zhodnotila objekty jak z historického hlediska, tak i současné situace.

Z daného textu vyplývá, že si každá pamětihodnost prošla dlouholetým historickým vývojem. Mnohým z nich předcházely i jiné profánní stavby, které se do dnešních dnů nedochovaly. Současné podoby objektů se nesou ve stylu gotiky, renesance, baroka, a dokonce klasicismu, který se v České republice považuje za poměrně vzácný umělecký sloh. V pozici majitelů se u každé stavby vystřídal nespočet osobností (převážně šlechtického původu), pocházejících jak z českých zemí, tak i ze zahraničí. Všechny potkal stejný osud po druhé světové válce, a to v podobě odebrání veškerého majetku na nějaký čas státem.

V současné době nabízí většina památek několik variant prohlídkových okruhů. Kromě samotných prohlídek se zde každý rok uskutečňuje několik veřejných akcí. Z oblasti kultury se jedná například o koncerty známých umělců či divadelní představení. Mnohé také pořádají trhy různého zaměření, a to především v období svátků. Areály většinou umožňují návštěvníkům vstup nejen do samotného objektu, ale také do přiléhajícího parku či zahrady.

Z uvedených poznatků plyne, že ve většině případů mohou zájemci navštívit danou pamětihodnost či její areál i mimo hlavní sezónu, a to díky pořádaným společenským událostem. Tato skutečnost přispívá ke zvýšenému zájmu společnosti o danou profánní stavbu a k jejímu opětovnému navštívení.

Zdroje

Tištěné

AUGUSTIN, Josef. *Velká encyklopedie měst a obcí ČR*. Ilustroval Václav HRŮZA, ilustroval Jan VĚCHET, ilustroval Peter MAKARIUS. Sokolov: Arbor, 2001. ISBN 80-901534-1-0.

DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*. 2. vyd. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-003-9.

IMLAUF, Lubomír. *Rychnov nad Kněžnou 1258-2008: 750 let od první písemné zmínky*. Nové Město nad Metují: Pro Kulturu Rychnov nad Kněžnou s.r.o. vydal Fotoateliér Imlauf, 2008. ISBN 978-80-903514-6-2.

JŮZLOVÁ, Jana, Antonín KOČÍ a Nad'ea ŠPETLÁKOVÁ, ed. *Česko*. V Praze: Knižní klub, 2005. Universum (Knižní klub). ISBN 80-242-1525-x.

MUSIL, František a Ladislav SVOBODA. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1998. ISBN 80-902400-3-2.

VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85-983-61-3.

Netištěné

SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou: pokus dějepisný*. V Praze. Knihtiskárna: J. Otto. - Nákladem vlastním, 1871.

Elektronické

53. Národní sokolnické setkání s mezinárodní účastí. *Opočno* [online]. © 2003 – 2016, Národní památkový ústav. [cit. 13. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamek-opocno.cz/cs/akce/51548-53-narodni-sokolnicke-setkani-s-mezinarodni-ucasti>

Akce & služby. *Zámek Častolovice* [online]. [cit. 23. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamek-castolovice.cz/zamek/akce-sluzby/>

Akce na hradě. *Potštejn* [online]. © 2020 POTŠTEJN. [cit. 23. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.potstejn.cz/index.php/hrad-potstejn/o-hrade-potstejn/78-obec/223-akce-na-hrade>

Bubákov. *Zámek Potštejn* [online]. © 2020 zamekpotstejn.cz. [cit. 3. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamekpotstejn.cz/cs/bubakov>

Čarodějnické prohlídky. *Zámek Potštejn* [online]. © 2020 zamekpotstejn.cz. [cit. 8. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamekpotstejn.cz/cs/zamek-a-prohlidky/archiv-akci-zamek-potstejn/archiv-akci-zamku-potstejn-2018/carodejnicke-prohlidky>

Častolovice. *Místopisný průvodce* [online]. [cit. 19. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/10402/castolovice/>

Do Galerie Kinský znovu míří Imaginárníci. *Nový zámek Kostelec nad Orlicí* [online]. [cit. 28. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamekkostelecno.cz/15-akce/294-do-galerie-kinsky-znovu-miri-imaginarnici>

Expozice. *Zámek Častolovice* [online]. [cit. 20. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamek-castolovice.cz/expozice/>

Farmářské zámecké trhy 2020. *Zámek Doudleby* [online]. © 2007 – 2020. [cit. 4. 3. 2020]. Dostupné z: http://www.zamek-doudleby.cz/cs/novinky-akce/293_farmarske-zamecke-trhy-2020.html

Galerie Kinský. *Nový zámek Kostelec nad Orlicí* [online]. [cit. 26. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamekkostelecno.cz/zamek/galerie-kinsky>

Historie muzea. *Muzeum a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou* [online]. © 2018 Muzeum a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou. [cit. 30. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.moh.cz/historie-muzea>

Historie rodiny Kinských. *Nový zámek Kostelec nad Orlicí* [online]. [cit. 30. 1. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamekkostelecno.cz/zamek/historie-rodiny-kinskych>

Historie. *Zámek Rychnov nad Kněžnou* [online]. © 2017 Zámek Rychnov nad Kněžnou. [cit. 16. 11. 2019]. Dostupné z: <https://zamekrychnov.cz/cs/historie>

Hrad Potštejn. *Potštejn* [online]. © 2020 POTŠTEJN. [cit. 13. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.potstejn.cz/index.php/hrad-potstejn/o-hrade-potstejn>

Hraná prohlídka. *Zámek Potštejn* [online]. © 2020 zamekpotstejn.cz. [cit. 3. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamekpotstejn.cz/cs/hrana-prohlidka>

Jiří Václavík. Panství Častolovice od r. 1440 do r. 1948. *Spolek přátel Častolovic* [online]. 28. 8. 2010. [cit. 7. 12. 2019]. Dostupné z: <http://www.e-castolovice.cz/historie/136-panstvi-castolovice.html>

Klasická prohlídka. *Zámek Potštejn* [online]. © 2020 zamekpotstejn.cz. [cit. 2. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamekpotstejn.cz/cs/klasicka-prohlidka>

Melodie, které milujeme – K. Žmolíková – klavír a zpěv. *Opočno* [online]. © 2003 – 2016, Národní památkový ústav. [cit. 13. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamek-opocno.cz/cs/akce/51556-melodie-ktere-milujeme-k-zmolikova-klavir-a-zpev>

Město a samospráva. *Rychnov nad Kněžnou* [online]. [cit. 11. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.rychnov-city.cz/profil.asp?p1=51>

Město Opočno – základní informace. *Opočno* [online]. [cit. 5. 3. 2020]. Dostupné z: http://www.opocno.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=150&Itemid=194

Minizoo. *Zámek Častolovice* [online]. [cit. 22. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamek-castolovice.cz/minizoo/>

Muzejní expozice. *Nový zámek Kostelec nad Orlicí* [online]. [cit. 26. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamekkostelecno.cz/zamek/muzejni-expozice>

Národní památkový ústav. Historické události a majitelé. *Opočno* [online]. [cit. 3. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamek-opocno.cz/cs/o-zamku/historicke-udalosti-a-majitele>

Národní památkový ústav. Restituční spor o zámek - info. *Opočno* [online]. [cit. 7. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamek-opocno.cz/cs/dalsi-informace/restituce>

Naši sládci. *Pivovar Rychnov nad Kněžnou* [online]. © 2016 Městský Podorlický Pivovar s.r.o. [cit. 11. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.pivovarrychnov.cz/nasi-sladci>

Návštěvní doba. *Opočno* [online]. © 2003 – 2016, Národní památkový ústav. [cit. 12. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamek-opocno.cz/cs/informace-pro-navstevniky/navstevni-doba>

Novinky a akce. *Zámek Doudleby* [online]. © 2007 – 2020. [cit. 4. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamek-doudleby.cz/cs/novinky-akce.html>

Nový zámek Kostelec nad Orlicí [online]. [cit. 28. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamekkostelecno.cz/>

O Novém zámku v Kostelci nad Orlicí. *Nový zámek Kostelec nad Orlicí* [online]. [cit. 23. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamekkostelecno.cz/zamek/o-zamku>

O obci. *Potštejn* [online]. © 2020 POTŠTEJN. [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.potstejn.cz/index.php/o-nasi-obci>

Opočenský zámecký depozitář zbraní - komentované prohlídky. *Opočno* [online]. © 2003 – 2016, Národní památkový ústav. [cit. 13. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamek-opocno.cz/cs/akce/49387-opocensky-zamecky-depozitar-zbrani-komentovane-prohlidky>

Osobnosti Doudleb. *Městys Doudleby nad Orlicí* [online]. © 2020 Městys Doudleby nad Orlicí. [cit. 4. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.doudleby.cz/osobnosti>

Otevírací doba a vstupné. *Zámek Potštejn* [online]. © 2020 zamekpotstejn.cz. [cit. 2. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamekpotstejn.cz/cs/oteviraci-doba>

Otevírací doba. *Zámek Rychnov nad Kněžnou* [online]. © 2020 Zámek Rychnov nad Kněžnou. [cit. 15. 2. 2020]. Dostupné z: <https://zamekrychnov.cz/cs/oteviraci-doba>

Park a zahrada. *Opočno* [online]. © 2003 – 2016, Národní památkový ústav. [cit. 12. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamek-opocno.cz/cs/o-zamku/park>

Park. *Zámek Častolovice* [online]. [cit. 20. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamek-castolovice.cz/park/>

Počet obyvatel v obcích České republiky k 1. 1. 2019. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 4. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/91917344/1300721903.pdf/ea01e710-2ae5-49f3-8792-ebb384754346?version=1.0>

Pohádka na zámku Opočno: Šíleně smutná princezna. *Opočno* [online]. © 2003 – 2016, Národní památkový ústav. [cit. 13. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamek-opocno.cz/cs/akce/50438-pohadka-na-zamku-opocno-silene-smutna-princezna>

Pohádkov. *Zámek Potštejn* [online]. © 2020 zamekpotstejn.cz. [cit. 3. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamekpotstejn.cz/cs/pohadkov>

Pochod Přes tři hrady. *Klub českých turistů Sopotnice* [online]. [cit. 14. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.kct-sopotnice.com/index.php/16-pres-tri-hrady/94-pochod-pres-tri-hrady-20>

Prohlídka zámku. *Zámek Doudleby* [online]. © 2007 – 2020. [cit. 4. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamek-doudleby.cz/cs/prohlidka-zamku/prohlidka-zamku.html>

Promenáda v kloboucích. *Zámek Potštejn* [online]. © 2020 zamekpotstejn.cz. [cit. 8. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamekpotstejn.cz/cs/zamek-a-prohlidky/archiv-akci-zamek-potstejn/archiv-akci-zamku-potstejn-2018/promenada-v-kloboucich>

Současnost obce Častolovice. *Místopisný průvodce* [online]. [cit. 19. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/10402/castolovice/soucasnost/>

Speciální prohlídka. *Opočno* [online]. © 2003 – 2016, Národní památkový ústav. [cit. 12. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamek-opocno.cz/cs/informace-pro-navstevniky/prohlidkove-okruhy/1883-specialni-prohlidka>

Svatby. *Zámek Častolovice* [online]. [cit. 23. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamek-castolovice.cz/svatby/>

Tipy na školní výlety. *Zámek Potštejn* [online]. © 2020 zamekpotstejn.cz. [cit. 6. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamekpotstejn.cz/cs/skolni-vylety>

Turistické zajímavosti. *Městys Častolovice* [online]. © 2020 Úřad městyse Častolovice. [cit. 19. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.ou-castolovice.cz/mestys-castolovice/turisticke-zajimavosti>

Vánoční prohlídka. *Zámek Potštejn* [online]. © 2020 zamekpotstejn.cz. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamekpotstejn.cz/cs/vanocni-prohlidka>

Velikonoce a řemeslný jarmark. *Zámek Potštejn* [online]. © 2020 zamekpotstejn.cz. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamekpotstejn.cz/cs/zamek-a-prohlidky/archiv-akci-zamek-potstejn/archiv-akci-zamku-potstejn-2018/velikonoce-a-remeslno-jarmark>

Vysavač (divadelní představení na nádvoří opočenského zámku). *Opočno* [online]. © 2003 – 2016, Národní památkový ústav. [cit. 13. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamek-opocno.cz/cs/akce/50851-vysavac-divadelni-predstaveni-na-nadvori-opocenskeho-zamku>

Výstava betlémů 2019. *Zámek Rychnov nad Kněžnou* [online]. © 2020 Zámek Rychnov nad Kněžnou. [cit. 16. 2. 2020]. Dostupné z: <https://zamekrychnov.cz/cs/aktuality/176-betlemy-2019>

Výstava veteránů. *Zámek Rychnov nad Kněžnou* [online]. © 2020 Zámek Rychnov nad Kněžnou. [cit. 16. 2. 2020]. Dostupné z: <https://zamekrychnov.cz/cs/aktuality/171-veterani-srpen-2019>

Základní informace o městě. *Kostelec nad Orlicí* [online]. 16. 6. 2015. [cit. 28. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.kostelecno.cz/mesto/d-1010/p1=51>

Základní informace. *Městys Doudleby nad Orlicí* [online]. © 2020 Městys Doudleby nad Orlicí. [cit. 4. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.doudleby.cz/zakladni-informace>

Zámecká expozice uzavřena. *Zámek Častolovice* [online]. [cit. 22. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamek-castolovice.cz/zamek-uzavren/>

Zámecké adventní trhy 2019. *Zámek Rychnov nad Kněžnou* [online]. © 2020 Zámek Rychnov nad Kněžnou. [cit. 15. 2. 2020]. Dostupné z: <https://zamekrychnov.cz/cs/aktuality/177-adventni-trhy-2019>

Zámecký park. *Zámek Potštejn* [online]. © 2020 zamekpotstejn.cz. [cit. 6. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamekpotstejn.cz/cs/zamecky-park>

Zámek dnes. *Zámek Potštejn* [online]. © 2020 zamekpotstejn.cz. [cit. 12. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.zamekpotstejn.cz/cs/zamek-dnes>

Život v biedermeieru. *Nový zámek Kostelec nad Orlicí* [online]. [cit. 23. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.zamekkostelecno.cz/zamek/zamecka-expozice>

Přílohy

Obrázek č. 1: Zámek Častolovice

Zdroj: Archiv autorky

Obrázek č. 2: Zámek Častolovice - minizoo

Zdroj: Archiv autorky

Obrázek č. 3: Zámek Častolovice – rybník s altánem

Zdroj: Archiv autorky

Obrázek č. 4: Zámek Doudleby nad Orlicí

Zdroj: Archiv autorky

Obrázek č. 5: Starý zámek v Kostelci nad Orlicí

Zdroj: Archiv autorky

Obrázek č. 6: Nový zámek v Kostelci nad Orlicí

Zdroj: Archiv autorky

Obrázek č. 7: Zámek Opočno

Zdroj: ČTK. *TÝDEN.cz* [online]. 22. 9. 2015. [cit. 4. 5. 2020]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/kauzy/zamek-opocno-stat-vracet-nemusi-rozhodl-soud_356558.html?showTab=nejctenejsi-24

Obrázek č. 8: Zámek Opočno – detailní pohled

Zdroj: Archiv autorky

Obrázek č. 9: Hrad Potštejn

Zdroj: Archiv autorky

Obrázek č. 10: Hrad Potštejn – 4. brána

Zdroj: Archiv autorky

Obrázek č. 11: Hrad Potštejn – křížová cesta

Zdroj: Archiv autorky

Obrázek č. 12: Zámek Potštejn

Zdroj: Archiv autorky

Obrázek č. 13: Zámek Rychnov nad Kněžnou

Zdroj: Archiv autorky